БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетиннген.

1951 сентябрь 7 ПЯТНИЦА № 176 (2350)

ӨРТЭЭ 20 КӨП

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Тайбынның Пактызы дээш (1 арын).

Область школаларынга өөредилге чылының эгелээни (1 арын).

Тараа болгаш сиген ажаап алыышкынының темпизин дүргедиил (2 арын).

Чер ажылының культуразының улам ынайгы көдүрлүүшкүнүнче (2 арын).

Тес-Хем районнуң Чыргаланды суму Соведи (3 арын).

П. Фролков. — Каадырлар-биле ажылды күштелдирер (3 арын).

Д. Васильев. — Четпестер-биле шиитпирлиг демисежир (3 арын).

М. Родина. — Аныяктар ортузунга массалыг ажылды күштелдирер (3 арын).

Кэсонда чугаалажыышкыннар (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

В. Чемков: — Бут-бөмбүү (4 арын).

Дүжүт ажаап алыышкынының болгаш тараа белеткелдериниң шиитпирлиг үези

Тыва автономнуг областың үлетпүр бүдүрүлгелериниң, МТС-тернин, совхозтарның ажылчыннарындан, колхозчуларындан болгаш бүгү ажылчы чоннарындан ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы эш Сталинга чоруткан чагаазында тараа айтырыының талазы-биле айтып турары болза:

«Тараа культураларының дүжүт ажаап алыышкынын 25 ажыл хүнүнүң дургузунда чидириг чокка чорудар.

Тараа белеткелдериниң планын 1951 чылдың сентябрь 20-ге чедир күүседир болгаш МТС-терниң ажылының дугайында натура төлевирин үзе санажыр, тараа культураларының, хөй чылда үнер сигеннерин болгаш картофельдиң 1951—1952 чылдагы тарылгазынга колхозтарның болгаш совхозтарның үрезин, магадылал фондуларын бүрүн уруп белсткеп алыр».

Совет Тыванның ажылчы чоннары улуг башкызының мурнунга алган хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседир дээш эрес чүткүлдүг ажылдап, ам бо үеде бүгү-ле күштү тараа ажаап алыышкынын болгаш күрүнеге тараа дужаалдазын хуусаазының бетинде доозарынче мобилизастаан туруп турар.

Тараа ажаап алыышкынын үлегерлиг чорудар болгаш тараа белеткелиниң планын хуусаазының бетинде күүседир дээш демиселди чүткүлдүг чорутпушаан, областың чамдык мурнакчы колхозтары большевик партияның, совет чазактың, улуг башкы Сталинның мурнунга алган боттарының хүлээлгезин ам күүседип алган. Улуг-Хем районнуң Ленин, Ворошилов, Жданов, Киров аттыг болгаш «Кызыл тук» колхозтары, Чаа-Хөл районнуң Сталин аттыг колхозу күрүнеге тараа дужаарының планын область баштап күүсеткеннер. Бо колхозтарда мурнакчы тараажыларның алдарлыг күш-ажылы бистиң областың көдээ ажыл-агыйының бүгү ажыл-ишчилеринге боттуг үлегер болур ужурлуг.

Большевик партия, Совет чазак бистиң обласка эгээртинмес дузаламчыны хүн бүрү көргүзүп, ооң экономиказын, культуразын көдүрер дугайында, Тыванның ажылчы чоннарының материалдыг чаагай чоруун экижидер дугайында канчаар-даа аажок сагыш салып турар. Эн ылаңгыя бо чылдың тараа ажаап алыышкыны көдээ ажыл-агыйның нарын машина чепсээ-биле эрткен чылдардан артык хандыртынган. Колхозтарда көдээ ажыл-агыйның каадырлары кончуг өскен. Бо бүгү үүлдер бо чылын тараа ажаап алыышкынын эң кыска хуусаада чидириг чокка чорударынга, күрүне мурнунга тараа дужаар хүлээлгезин хуусаазының бетинде күүседиринге чогуур таарымчалыг байдалды тургузуп турар.

Тараа ажаап алыышкынын чедиишкинниг чорутпушаан, күрүнеге тараа дужаарының ниити планын сентябрь 5-те Улуг-Хем району 77,2 хуу, Чөөн-Хемчик 48,0 хуу Чаа-Хөл — 46,9 хуу, Эрзин — 44,5 хуу күүседип, мурнакчылар болуп турарлар.

Ооң-биле чергелештир областың элээн хөй районнарында партия, совет организациялары боттарының сорулгазын ыракта чедир күүсетпейн турарлар. Сентябрь 5-те күрүнеге тараа дужаалдазының ниити планын Өвүр району чүгле 10,0 хуу, Бии-Хем — 23,7 хуу, Бай-Тайга — 20,6 хуу, Таңды — 23,7 хуу күүсеткен болгаш сөөлгү беш хонуктуң графигин база күүсетпээннер.

Ажаап алыышкында болгаш күрүнеге тараа дужаашкынында улуг четпес чүве болза күш-ажылды багай организастап турары болур. Ооң чылдагаанындан дыка хөй колхозтарда ажыл нормазын колхозчуларның чамдык кезии чедир күүсетпейн турар. Чамдык колхозтар, совхозтар хөй бастырган тараалыг турза-даа, ону арыглаарын, кургадыры, белеткел пунктуларынче сөөртүп чедирерин кончуг оожум чорудуп турар.

Сентябрь 5-тен 15-ке чедир тараа белеткелиниң планын долдур күүседириниң шалыпчы он хонуу области эгелээн. Бо үениң дургузунда көдээниң бүгү күжүн мобилизастап, колхозчуларның, МТС болгаш совхозтар ажылдакчыларының ортузунга социалистиг чарышты калбартып, тараа белеткелдериниң ажылын бо хуусаада чедиишкинниг доозары — партия, совет организацияларының тергиин чугула хүлээлгези болур.

Күрүнеге тараа белеткелдериниң бо шиитпирлиг хүннеринде Тыванның большевиктериниң мурнунда туруп турар улуг болгаш харысалгалыг сорулганы чедиишкинниг күүседир төлээде, партия райкомнары, колхозтарның, совхозтарның, МТС-терниң партия эге организациялары боттарының удуртулгазының децнелин шиитпирлии-биле бедидер хүлээлгелиг. Хамыктың мурнунда колхоз, совхоз, МТС бүрүзүге күш-ажылды эң шыңгыызы-биле организастап, сентябрьниң бир дугаар чартыында күрүнеге тараа дужаалдазының планын колхоз, совхоз, район бүрүзү болгаш область ниитизи-биле күүсеткен турар кылдыр бүгү күштү мобилизастаар херек.

Тараа ажаап алыышкынын дүргедетпейн чыткаш, күрүнеге тараа белеткелиниң планын күүседип шыдавас дээрзи билдингир. Ындыгның төлээзинде, тараның кезилдезин, бастырылгазын, арыглаашкынын, белеткел пунктуларынче сөөртүлгезин харыугда чорудар ужурлуг. Ам хүн бүрүзү, шак бүрүзү кончуг өртектиг. Тараа ажаап алыышкынының бүгү машина чепсектерин бүрүн ажылдадыр, тараның бастырылгазын, күрүне складтарынче сөөртүлгезин соксаал чок организастаар ужурлуг.

Совет патриотизм-биле сагыш сеткили долдунган Совет Тыванның ажылчы чоннары Төрээн чуртунга хөй тарааны бээр болгаш ооң күчүзүн улам-на улгатырар дээш бүгү күжүн салып, Ленин-Сталинның партиязының удуртулгазы-биле боттарының советтиг Төрээн чуртунуң мурнунга патриотчу хүлээлгезин алдарлыы-биле чугаа чок күүседирлер!

Баштыңчының мурнунга алган хүлээлгени алдарлыг күүседир

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). Тыва областың бүгү ажылчы чоннарындан Иосиф Виссарионович Сталинга чоруткан чагаазын область солуннарында парлап үндүргени-биле холбашкан массалыг хуралдар Чаа-Хөл районнуң колхозтарында үргүлчүлеп турар. Ол хуралдарга районнуң социалистиг шөлдеринде дүжүт ажаап ап турар колхозчу тараажылар улуг баштыңчының мурнунга алган социалистиг хүлээлгелерин алдарлыг чаагайы биле күүседир дугайында боттарының быжыг сөстерин катап берип турарлар болгаш ооң кырынга чаа, бедиткен немелде хүлээлгелерни ап турарлар.

Август 27-де Сталин аттыг колхозта эш Хаазут баштаан бригаданың хову турлаанга хурал болган. Олар эш Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгелерин канчаар күүседип турарын чугаалажып көргеннер. Ук колхозтуң кежигүннери улуг баштыңчының мурнунга алган хүлээлгелерин багай эвес күүседип турар деп чүве аңаа көзүлген. Чүл дизе, олар бо чылын күрүнеге тараа дужаарының планын сентябрь 20-де бүрүн күүседир деп хүүлээлгени алган турган болза, ам олар август 25-те безин, дужаада чогуур бүгү тараазының 66,5 хуузун күүседип каапкан.

Ол колхоз аът кажаазының тудуун бүрүн кылып дооскан. Ооң аңгыда ам инектиң 1, хойнуң 1 эки шынарлыг кажааларының тудуун октябрь 1-ниң бетинде бүрүн кылып доозар деп хүлээлгени алганнар.

Ол-ла хүн «Тиилелге» колхозтуң бүгү кежигүннериниң хуралы болган. Аңаа 12 кижи санал берип чүве чугаалаан. Улуг башкы Сталинның мурнунга алган хүлээлгезин чедиишкинниг күүседир дээш эки ажылдап келгениниң түңнелинде ук колхозниитилештирген малдың баш санын 1951 чылдың баштайгы чеди айларында-ла 112 хуу күүсеткен. Олар эш Сталинның мурнунга алган хүлээлгезинде бо чылын күрүнеге тараа дужаалгазын сентябрь 20-де күүседир дээн болза, ам ол хуусааны он хонук кызыргаш, сентябрь 10-нуң бетинде күрүне-биле үзе санажыр деп шиитпирлеп алганнар. Ооң-биле чергелештир ниитилештирген малга инектин 1, хойнуң 1 эки шынарлыг кажааларын сентябрьниң 15-тин бетинде бүрүн тудуп доозары-биле чаа хүлээлгени колхозчулар алган

А. ШААЛЫ.

Тайбыңның Пактызы дээш!

Тайбың талалакчыларының республикалар конференцияларын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитеттериң тургустунуп турары

Украина ССР

КИЕВ. Украинаның тайбың талалакчыларының республика конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитетти тургусканынга холбаштыр Украинаның культура болгаш эртем ниитилелдериниң, хөй-ниити организацияларының төлээлекчилериниң август 1-де чөвүлел хуралы болган.

Украинаның тайбың талалакчыларының республика конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитет 20 кижи составтыг кылдыр тургустунган.

(СЭТА).

Молдавия ССР

КИШИНЕВ. Август 1-де Молдавия ССР-ниң ажылчы чоннарының хөй ниити организацияларының болгаш ниитилелдериниң төлээлекчилериниң чөвүлел хуралы болган. Ук чөвүлел хуралга Молдавияның тайбың талалакчыларының республика конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитет тургустунган.

Инициативчи комитеттиң баштайгы хуралынга Молдавияның тайбың талалакчыларының республика конференциязын 1951 чылдың сентябрь 15-те Кишиневке чыылдырар деп шиитпирлээн.

(СЭТА).

Латвия ССР

РИГА. Август 1-де Латвияның найсылалынга республиканың ажылчы чоннарының хөй-ниити организацияларының болгаш ниитилелдериниң төлээлекчилериниң чөвүлел хуралы болган. Ук чөвүлел хуралга Латвияның тайбың талалакчыларының республика конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитет тургустунган.

Комитет болза, тайбың талалакчыларының республика конференциязын 1951 чылдың сентябрь 17-де Рига хоорайга чыылдырар деп шиитпирлээн.

(СЭТА).

Азербайджан ССР

БАКУ. Азербайджан ССР-ниң ажылчы чоннарының хөй ниити организацияларының болгаш ниитилелдериниң саналы-биле Азербайджанның тайбың талалакчыларының республика конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитет тургустунган.

Инициативчи комитет болза, Азербайджанның тайбың талалакчыларының республика конференциязын бо чылдың сентябрь 10-да Баку хоорайга чыылдырар деп шиитпирлээн.

(СЭТА).

Литва ССР

ВИЛЬНЮС. Август 1-де партия, профсоюзилел, хөй-ниити, культура болгаш эртем организацияларының чөвүлел хуралга Литванның тайбың талалакчыларының республика конференциязын чыылдырар талазы-биле инициативчи комитет тургустунган.

Ол-ла хүн Литва ССР-ниң эртемнер академиязының президентизи Ю. Ю. Матулеске даргалатка инициативчи комитеттиң хуралын Литванның тайбың талалакчыларының республика конференциязын 1951 чылдың сентябрь 9-та Вильнюс хоорайга чыылдырар деп шиитпирлээн.

(СЭТА).

Эстон улустуң чаңгыс эп-сеткили

ТАЛЛИН. Тайбың камгалалының Совет комитединиң пленумунуң шиитпирин Эстониянның ажылчы чоннары улуг көдүрүүшкүн-биле утыаанвар.

„Кохтла-Ярве" деп сланц болбаазырадыр комбинаттың үш норма күүседип турар дарганы эш Яан Вага мынча дээн:

— Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга боттарывыстың холувус үжүүн бистер, совет кижилер, чоргаарал биле болгаш өөрүшкүлел-биле салыр бис. Хөй миллион тайбың камгалакчыларының үүнүнге совет улустуң күчүлүг үнү катыжып турар. Боттарывыстың холувус үжүүн чаа-чаа стахановчу ажылдар-биле быжыглаар бис. Ленин—Сталинның партиязын долгандыр улам сырый катышкаш социалистиг Төрээн чурттуң күчү-шыдалын быжыглаар бис!

Пленумнуң резолюциязы - биле танышкаш, Тартус районнуң „Пунане Тяхт" деп көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүнү эш Вирве Петерсоннуң чугаалааны болза: „бир эвес улустар тайбыңның херээн боттарының холунга алыр болза тайбың камгалатынар" дээн улуг Сталинның өөредии бар. Бистер, көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери колхозчу тургузугну быжыглап тургаш тайбыңны быжыглаар бис. Дайын кыпсыкчыларының өнчүк-чөңгээзинге эстон тараачынның харыызы ындыг Тайбың херээнин ады-биле социалистиг Төрээн чурттуң херээ дээш улам кызымак ажылдар бис.

ХҮНДҮЛЕЛ САМБЫРАЗЫ

ВКП(б)-ниң Кызыл райкомунуң болгаш райкүүскомнуң илереткени ёзугаар мал чемнера белеткээр ажылга мурнакчы киришкен колхозчуларны областың Хүндүлел самбыразынга киирип тур:

О. Содуй-оол—„Бай-Булуң" колхозта мал чемнери белеткээр №1 бригаданың звено удуртукчузу, звенога күш-ажылды эки организастаан.

О. Дожуган—„Бай-Булуң" колхозтуң колхозчузу, сиген сараттаар нормазын үргүлчү 150—160 хуу күүседип турар.

К. Тагба—„Бай-Булуң" колхозтуң колхозчузу, сиген кезер машинаның машинистизи, хүн бүрүде 3 гектар сиген кезер нормазын 5 гектар чедир күүседип турар.

Б. Даваа—„Бай-Булуң" колхозтуң колхозчузу, сиген кезер машина-биле бүдүрер ажыл нормазын хүн-бүрүде 124 хуу күүседип турар.

К. Телег-оол—„Бай-Булуң" колхозтуң колхозчузу, аът дырбаажы-биле сиген бөлер нормазын үргүлчү ажыр күүседип турар.

К. Дыртык-кыс—„Бай-Булуң" колхозтуң колхозчузу, сиген хөпөннээр нормазын 125—130 хуу күүседип турар.

Т. Монгуш—„Бай-Булуң" колхозтуң колхозчузу, сиген хөпөннээр нормазын 125—130 хуу күүседип турар.

Тараа дужаар планын күүсеткен

Улуг-Хем районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң эр, херээжен колхозчулары эш И. В. Сталинга чоруткан чагаага алган хүлээлгелерин күүсетпишаан, тараа белеткелдериниң күрүне планын хуусаа бетинде, август 31-де 103 хуу күүсеткен. Тараа белеткелиниң планын колдуунда тараа культураларының иштинде кол культура болур кызыл-тас-биле күүсеткен. МТС-тиң ажылдап бергени дээш тывыскан счёттар талазы-биле күрүнеге тараа дужаалдазын колхоз үргүлчүлеп турар.

Киров аттыг колхозтуң даргазы **АНДРОСОВ.**

Партия эге организациязының секретари **СЮКТЕР-ООЛ.**

Мурнакчы колхозчулар

Чаа-Хөл районда «Бурунгаар» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчу-тараажылары сентябрь 15-те тараа кезилдезин доозар дээш шалыпкын ажылдап турар.

Тараа ажаап алыышкынында колхозчулардан мурнакчылар хүн-бүрү үнүп турар. Чижээ, бир дугаар бригадада тараа сөөртүкчүлери Д. Балчима, Б. Хемчик, Хүр-оол олар хүн нормазын 130—150 хуу күүседип турарлар. Сноп баглакчылары К. Кызыл-оол, Анай Тайис олар күнде 500 сноп баглаар нормазын ажырып, 600 чедир снопторны баглап турарлар. Тараа бастырар машинада сноп октакчылары Мишкин, Борбанчык, Серээ олар база эки ажылдап турар.

Ийи дугаар бригадада машинист Минчит-оол, сноп баглакчызы Кызыл-оол, он беш харлыг Шинчит-оол олар эки ажылдап турар.

Х. САРЫГ-ООЛ.

Алган хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүседир дээш

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Август 27 болгаш 30 хүннериниң аразында Улуг-Хем районнуң Хайыракан сумуда Мичурин аттыг колхоз кежигүннериниң хуралы ийи хову бригадаларынга болуп эрткен. Аңаа коммунистер болгаш колхозчулар Сталин башкыга чоруткан чаагазында алган хүлээлгелерин канчаар күүседип турарының дугайын чугаалажып көргеннер.

Тараа культураларының шөлүн калбартыр, тараның дүжүдүн бедидер, колхозтуң ниитилештирген малының баш санын өстүрер болгаш ооң продуктулуун бедидер талазы-биле болгаш база өскедаа ажылдарның талазы-биле эш Сталинның мурнунга алган хүлээлгелерин колхоз ниитази-биле багай эвес күүседип турар деп чүвени ол хуралдарга көргеннер.

Колхозтуң хову бригадирлери эштер О. Даваа, Допуй оол, тудуг бригадири эш Самбуу, бызаңчы эш Маспын-оол болгаш мал кадарчызы эш Аракчаа олар хуралга сөс ап чүве чугаалааш, күскү ажылдарның талазы-биле эш Сталинның мурнунга алган хүлээлгелер күүседириниң, мурнунда доктааткан хонук хуусааларын бээрдедип кызыып тургаш, сезоннуг ажылдарны кыска хуусаа иштинде бедик шынарлыг күүседиринче бүгү колхозчуларны кыйгырганвар. Колхозчулар ол саналдарны чүүлдүг деп хүлээп алган.

Ынчангаш колхозчулар күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидип тургаш, күрүнеге тараа дужаарының планын хуусаа бетинде бүрүн күүседир, дүжүт ажаап алыышкының сентябрьниң 10-да бүрүн доозар, тараа белеткелдериниң бастырылгазын сентябрь 15-те доозар, деп шиитпирлээннер.

Область школаларынга өөредилге чылының эгелээни

ТУРАН. (Телефон-биле), Бии-Хемниң районо эргелекчизи эш Чигиритовтуң медеглээнин ёзугаар алырга, районнуң шупту школалары боттарының ажылын сентябрь 1-ден эгелээн болуп турар.

Бүгү-ниитиниң эге болгаш чеди чыл ыяавыла өөредилгезиниң Хоойлузу ёзугаар бо өөредилге чылында районнуң бүгү школаларынга 1400 школа назылыг уруглар хаара туттунуп өөренир ужурлуг турган. Сентябрь 1-де оларның 1300 чыгамы шуут өөренип кирипкеннер.

Шупту 12 школаларның иштинден өөредилге чылынга элээн организастыг ужурашкан школалар болза: Туран хоорайның орус ортумак школазы—план ёзугаар 464 өөреникчилерни хаара тудар тургаш, шуптузун хаара тудуп шыдаан. Туранның тыва чеди чыл школазы—план ёзугаар 143 өөреникчини өөредилгеге хаара тудар тургаш, 134-түн хаара туткан. «Өөк» совхозта чеди чыл школазы — план ёзугаар 109 өөреникчини хаара тудар тургаш, 102 өөреникчини хаара туткан. Ленинканың эге школазы—план ёзугаар 37 өөреникчини хаара тудар тургаш, шуптузун хаара туткан. Ол ышкаш, Сушь эге школа—план ёзугаар 40 өөреникчини өөредилге-биле хаара тудар тургаш, оларның шуптузун хаара туткан.

Үстүнде санатынган школалар боттарының баштайгы кичээлдерин таарымчалыг белеткел болгаш чогуур корум-чурум-биле эгелээн.

Ооң-биле чергелештир, өөредилге чылын четпес белеткел-биле, организация чок эгелээн школалар бисте база бар. Ылаңгыя Баян-Колдуң эге школазы—план ёзугаар 100 өөреникчини хаара тудар тургаш, ам-даа 30 кижини хаара тутпаан. Үстүү Тарлаг школазы—план ёзугаар 52 өөреникчини хаара тудар тургаш, ам даа 9 уругларны хаара тутпаан. Өөк суурда чеди чыл школазы—план ёзугаар 103 өөреникчини хаара тудар тургаш, ам-даа 15 уругларны хаара тутпаан.

Бистиң чамдык школаларывыста башкы каадырлар ам-даа четпес. Ылаңгыя Туран тыва чеди чыл школазында төрээн дыл болгаш ийиги класстың башкылары чок. Өөктүң чеди чыл школазында директор болгаш биология башкызы база чок.

БАЙ-ХААК. (телефон-биле). Таңдының районо эргелекчизи эш Михайлюктуң биске медеглээни болза, районнуң бүгү школалары бо чылын боттарының өөредилгезин чогуур хуусаазында бедик организастыг байдал-биле эгелээннер.

Бо өөредилге чылында районнуң бүгү школаларынга план ёзугаар 2189 өөреникчи хаара туттунар турган болза, оларның 2107-зи шуут өөренип кирипкен. Районнуң 21 санныг эге, чеди чыл болгаш ортумак школаларының аразында өөредилге чылынга эң эки белеткелдиг ужурашкан школалар хөй. Чижээ, Бай-Хаактың орус ортумак школазы—план ёзугаар 340 уругларны өөредир тургаш, 336-ны өөредип эгелээн. Хову-Аскы чеди чыл школазы—252 уругларны план ёзугаар өөредир тургаш, 220 уругларны өөредип эгелээн. Дүрген чеди чыл школазы—план ёзугаар 218 уругларны хаара тудар тургаш, оларның 211-рин өөредип эгелээн. Элегес совхозта чеди чыл школазы—126 уругларны план ёзугаар хаара тудар тургаш, 121 өөреникчини өөредип турар. Көк-Булуңнуң тыва эге школазы план ёзугаар 101 уругларны хаара тудар тургаш, 94 уругларны өөредип турар. База Ленин колхозта болгаш Межегейде эге школалар өөреникчилер чыылдазының планын ыракта ажыр күүседип, чаа өөредилге чылынче чедиишкинниг эгелеп киргеннер.

Районнуң бүгү школалары өөредилге номнары, программалар, кыдырааш, карандаштар, көргүзүг материалдары болгаш өске-даа херекселдери-биле четче хандыртынган. Школа бүрүзү бо чылын одаар чүүлбиле эрткен чылдаазынга бодааргa, элээн эки хандыртынган. Интернаттарда аъш-чем продуктуларының айда чиир курлавырлалы тургустунгулаан. Бисте өөредилге чылы шак ынчаар бедик деннел-биле, организастыг байдал-биле эгелеп турар.

Ындыг болза-даа, областың улус өөредилге килдизиниң буруузу-биле бистиң чамдык Бай-Хаак школалары, Хову-Аскы чеди чыл школазы башкылар-биле ам-даа четче хандыртынмаан.

Тараа болгаш сиген ажаап алыышкынының темпизин түргедедиил

Массаның бажында

Тараа ажаап алыр ажыл эгелээриниң мурнунда «Элегес» совхозтуң партия болгаш комсомол организациялары тус-тус хуралдарын кылып, ВКП(б) болгаш ВЛКСМ кежигүннерин тараа ажаап алыышкынының харысалгалыг участоктарынга тургускан. Ындыг янзылыг практика херек кырынга ажыктыг болган.

Коммунистер болгаш комсомолчулар социалистиг чарыштың эгелекчилери болуп, эш Сталинга чоруткан чагаада хүлээлгелерни күүседириниң талазы-биле массаның мурнунда чоруп турар.

Ажаап алыышкын ажылы хүн-бүрүде калбарып турар. Механизаторлар болгаш ажылчыннар дүжүттү чогуур өйүнде, чидириг чокка ажаап алыр күүсел-биле хайыккан. Комбайнёр Иван Тектерин ажаап алыышкын ажылынга бедик көргүзүгүн чеҗип алган. Хүн-бүрүде болунуң хүн нормазын бедидип турар. Чижээ, август 26-да 40 гектарны ажаап ап, 271 центнер тарааны бастырып алган. Ажаап алыышкын эгелээнинден бээр оон агрегады 180 гектар тарааны ажаап алган. Өске комбайнёр — эш Голощапов 132 гектарны ажаап алган.

Агитас-массалыг болгаш культура чырыдыышкын ажылы механизаторларның бедик бүдүрүкчүлүг ажылынга дузалап турар. Хову турлаглар лозуннар, плакаттар, чуруктар-биле дерип херексээн. Агитация хуудустарын, «Дүжүт дээш» деп хана солунун үргүлчү үндүрүп турар. Совхозтуң ажылчыннары дүжүт ажаап алыышкыны эгелээнинден бээр кино-чуруктарны 7 катап, база концерт көрген.

Агитаторлар хана солуннарын болгаш агитация хуудустарын дамчыштыр улуг ажылды чорудуп турар. Олар совхозтуң ажылчыннарынга бүдүрүлгениң эки кижилериниң болгаш стахановчуларның дуржулгазының дугайын чугаалап берип турар.

Е. АРСЕНЬЕВ.

Ажаап алыышкында чидириглерни узуткаар

Чаа-Хөл районнуң колхозтарының ховуларында чаагай дүжүт өскен. Ук дүжүттү колхозтарның складынче урар төлээде, ону дүрген болгаш чидириг чокка ажаап алыр херек.

«Ажаап алыышкын — түр үениң херээ, ынчангаш ол манаар чорукка ынак эвес. Чогуур өйүнде ажаап алзынза — уъдуп алганың ол, озалдазынза — утурганың ол» — деп эш Сталин өөредип турар. Ол болза, чаңгыс борбак-даа тарааны черге дүжүрбейн чидириг чокка ажаап алыр дээни ол.

Ындыг болза-даа, Чаа-Хөл районнуң колхозтарының чамдык удуртукчулары, ылаңгыя хову бригадаларының бригадирлери сталинчы сөстерни амыдыралга боттандырарының дугайын эки билбейн турарлар. Чижээ, «Бай-Булуң» колхоз (даргазы Комбу, хову брагадазының бригадири Тамдын-оол) ажаап алыышкынны дүргедедиринче бичии-даа далашпайн, ажаап алыышкынның шынарын хынавайн турар. Ажаап алыышкында тараа кезер бир машина, сиген кезер (приводтуг) 2 машина бар, олар бүдүрер ажыл нормазын күүсетпейн турар.

Тараалар ам-даа чиг, кезери элек дээр хөөн Комбу, Тамдын-оол оларда бар. Сиген кезер машиналар-биле тараа кезип турар машинистер гектар бүрүзүнүң дүжүдүн 25 хуу чедир чидирип турар. Кескен 13 гектар кызыл-тастан 13 центнер дүжүт черде төгүлген. Шак ындыг чорукту сноп баглакчылары база болдуруп турар. Оларда хол дырбааштары чок. Ынчангаш олар бир дөрбелчин метр черге 75 борбак мажактарны каап турар. 8 гектар черниң тараазын сноптап баглаан. Оон олар 24 центнер тарааны чидирген.

Сноптарны сарааттаар ажылды база кончуг багай организастап турар. Сноп сөөртүкчүлери тергелерден андарылган сноптарны бөлүп албайн ол хевээр черге кагылап турар. Ол ышкаш черде төгүлген мажакты аттың, холдун дырбааштары-биле бөлдүрбейн турар.

Тараа дүжүдүнүң чидириглери-биле демисел өске-даа колхозтарда база-ла багай. Чижээ, Ленин аттыг колхозта арбай кезип турар Баазан бир гектардан 10 хуу чедир чидириглерни болдуруп турар. Сноп баглакчылары бир дөрбелчин метрге 97 борбак чедир мажактарны каап турар.

Ындыг турбужа, колхоз даргазы Бегзи болгаш хову бригадаларының биргадирлери тодаргай хемчег албайн турарлар.

Мынчангаш, дүжүт ажаап алыышкынында чидириглерни узуткап, буруулугларга харысалга хүлээдип, тараа чидириглери-биле шиитпирлиг демисел чорудар херек.

Н. АФОНИН.

Бедик ажылдап алыышкын

Таңды районнуң «Пламя революция» колхозтуң тараа кезер машинаның болгаш боду кескеш октаар машинаның машинистери эш Сталинга чоруткан чагаада хүлээлгелерни күүседип, дүжүт ажаап алыышкынында чүткүлдүг ажылдап турар.

Машинистер эш Попеляев хүнде 4,5 гектарны кестирер турган 6 гектарны, М. Пиченов — 5 гектарны кестирип турар.

Е. АРСЕНЬЕВ.

Сиген ажаап алыышкынының, мал чеми силостаарының чоруп турарының дугайында медээ

(Сентябрь 1-де, хуу-биле).

Районнар аттары	Ниити белеткээн сиген	Оон иштинде ниитиниң малынга	Салган силос
Өвүр	285,2	104,1	—
Тожу	175,1	82,8	—
Чаа-Хөл	105,3	100,5	173,0
Бай-Тайга	101,6	45,0	—
Бин-Хем	98,1	78,8	91,1
Каа-Хем	87,3	84,3	85,3
Кызыл	81,4	60,2	79,8
Сүт-Хөл	80,8	107,2	110,0
Чөөн-Хемчик	75,7	153,3	87,6
Улуг-Хем	70,4	86,0	132,1
Таңды	70,3	60,5	71,5
Тес-Хем	58,0	65,9	77,5
Тере-Хөл	512,2	43,7	—
Барыын-Хемчик	51,4	91,1	628,0
Эрзин	39,4	65,3	42,0

Колхозтуң тараа ховуларында

Улуг-Хем районнуң Баян-Колда «Х улуг хурал» көдээ ажыл-агый артелиниң эш Крицын бригадирлээн дөрт дугаар хову бригадазы тараа кезилдезин түлүктеп турар. Августуң ийи дугаар чартыында ол бригада 129 гектар тараа культураларын кескен. Кестинген тараалар шупту сноптатынган болгаш шаңда дажытынган.

Бригадада сноп баглакчызы Макал-оол, Бүрзүн-оол олар кижи санында 500 сноптарны хүн-бүрүде баглап турар. Дүжүт ажаап алыышкынында колхозчулар 52 ажылдап турар.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Малга четчир чемни белеткээр

Ниитиниң малынга четчир санныг сиген белеткеп алыр чорук болза, чугула айтырыг болгай. Ынчаарга Кызыл районнуң «Черби» колхоз чемнер силостаашкынының планын ажыр күүседип алган болза-даа, бөдүүн чем—сиген белеткелин дыка четпес чоруткан.

Колхоз сөөлгү үеге чедир 320 тонна сиген белеткээн, ынчалза-даа, план ыракта күүсетинмээн, ам-даа 402 тонна сигенни белеткээр ужурлуг. Моон ап көөрге, сиген белеткелиниң талазы-биле ажыл кошкак тургустунган деп чүве тодаргай-дыр. Ам сорулга болза, колхозчулар сиген кезер машиналар, хол кадыырлары-биле кезилдени үргүлчүлевишаан, сигенни кайы болдунар арга-биле хөйнү белеткеп алыр, ынчангаш сиген белеткелиниң планын күүседир херек. Бо талазы-биле колхозтуң баштаар чери боттуг хемчегларни алыр.

Л. ТИМОФЕЕВ.

Дүрген темпи-биле тудуп турар

Бин-Хем районнуң колхозтарының элээн хөй тудуг бригадалары эш Сталинга чоруткан чагаазында алган социалистиг хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседип турарлар. Олар тудуг планнарын күүседир дээш боттарының күштерин харамнанмайн эрестиг ажылдап, ажылдап алырының хүн нормаларын күүседириниң талазы-биле бедик көргүзүглерни берип турарлар.

«Кызыл Сылдыс» колхозтуң тудуг бригадазы (бригадири эш О. Билчинмей) тудуг планнарын күүседириниң талазы-биле эки көргүзүглерни чеҗип алган. Ол бригадада социалистиг чарышты эки организастаан. Тудугжулар боттарынга алган социалистиг хүлээлгелерин күүседир дээш улуг күжениишкиннерни үндүрүп ажылдап келгениниң түннелинде олар аът кажаазының тудуун болгаш 100 тонна тараа кирер тараа складының тудугларын чогуур өйүнде кылып дооскан. Бригаданың кежигүннери эштер Седенбал, Хүренчик, Дондувай, Даваа, У. Биче-оол, Х. Биче-оол, Холчанай, Донгак Нова, Рязанов, Калчан-оол олар хүн нормазын үргүлчү 120—130 хуу күүседип турарлар. Ол бригада ам октябрь 1-ниң бетинде 100 хаван кирер кажааны, хой фермазын болгаш куш кажаазын тудуп доозар деп хүлээлге ап алган ажылдап турар.

Кочетов аттыг колхозтуң тудуг бригадазы (бригадири эш Неволин) бо чылдың эгезинден бээр дыка улуг ажылдарны кылган. Олар беш чуртталга бажыннарын дажыглаан болгаш ам оон дөрттүнде колхозчу өг-бүлелер чурттап олурар, оон-биле чергелештир олар колхоз клубунун, эмнелге бажыныың, колхоз конторазының тудугларын чедир кылган болгаш колхозтун хову турлааның тудугларын кылып дооскан. Ол тудуг бригадазының кежигүннери эштер Тамба, Седен, Таракай олар боттарының хүн нормаларын үргүлчү 120—125 хуу күүседил турарлар. Коммунист эш Шипилинниң удуртуп турар ыяш диликчилери колхозтуң янзы-бүрү тудугларынга хереглээр 700 кубометр ажыг дилген манзыларны берген. Эш Шипилин пилорама-биле ыяшты дүрген дилдиреринің аргазын эки шиңгээдип алган болгаш оон техниктиг үрелиишкиннерин саат чок эде-шаап алыр мерген мастер болуп турар.

«Победа» колхозта тудуг ажылы база багай эвес чоруп турар.

Үстүнде колхозтарның тудуг бригадаларында илеткелдер, беседаларны болгаш солун номчулгаларын үргүлчү чорудуп турар, ында агитхуудустарны болгаш хана солуннарын үндүрүп турар. Тудугжулариың бүдүрүлге хуралдарын үргүлчү чорудуп турар. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам бедидип тургаш, ол колхозтарның тудугжулары чаа-чаа тиилелгелерни чеҗип алыры чайлаш чок.

М. ПОЛУНИН.

Колхозтуң тудуг бригадазы

Чуртталганың болгаш бүдүрүлгениң база культура оран-бажыннарының тудуглар планын күүседир талазы-биле Кызыл районнуң Кара-Хаакта улгатыр катышкан Чкалов аттыг колхозтуң тудуг бригадазы эш Кудрявцевтиң удуртулгазы-биле кызымакай ажылдап турар.

Ийи чыл бурунгаар Кара-Хаак суур эмнелге, библиотека, клуб чок, каш борбак бажыннарлыг, чалгаарынчыг сууржугаш турган. Ам Кара-Хаакта чеди чыл школазы, эмнелге, клуб, библиотека черлери бар болгаш чуртталганың чаа-чаа бажыннарындан тургустунган чараш суур апарган.

Бо чылын тудуг бригадазы чуртталганың чаа беш бажыннарын, клубту, эмнелге черинің бажынын база колхозтун чаа тараа складын тудуп дооскан. Тудуг бригадазының ажылчыннарының хөй кезии комсомолчулар. Оларның иштинден Чамыян, Тыртык-оол, Болай-оол, Гоша олар хүн-бүрүде ажыл нормазын 125—150 хуу чедир күүседип, онза кызымак ажылдап турарлар. Тергебиле ыяш дажып турар эш Маргылдак ажыл нормазын 130 хуудан ажыр күүседип турар.

Колхозтуң ниити хуралындан тудуг бригадазының бригадири эш Кудрявцевти болгаш мурнакчы комсомолчулар Чамыян, Тыртык-оол, Гоша оларны өртектиг бараннар-биле шаннаан. Олар шанналды хүлээп ап тура, моон сонгаар тудуг ажылын улам дүрген болгаш шынарлыг кылырын хүлээнип алганнар.

Н. МАНЫКАЙ.

Мал ажылының тудугларында

Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакы сумузунда улгатыр катышкан «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелиниң коммунист эш Санчижапка удурткан тудуг бригадазы августуң дургузунда колхозтуң ниитилештирген малынга чаа чаңгыс аай төлевилел ёзугаар 50 аът кирер кажааны 15 бызаңчылар тудуп эгелээш, август 20-де оон ханазын доосканнар. Ук бызаңчылар мал кажааларының тудугларын, ылаңгыя 40 инек кирер кажааны тудары-биле база күштерни хуваап, оон ыяш материалы болур 160 чудукту эккеп дүжүрген.

Бызаңчылар аът кажаазын август 27-де бүрүн доозар дээш алган хүлээлгени сорук кириишкинниг ажылдап турарлар. Ында коммунист эш Хандывай болгаш комсомолчу эш Кокпалдай, колхозчулар К. М. Санчижап, Сенди олар хүн нормазын 125—150 хуу күүседип турарлар.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Ооржак Омааш ам бижик билир

Ооржак Омааш бо чылдың июнь айда бижик билбес турган. Чоокта чаа бис оон бижик билбестерниң үжүглел номун ыыткыр номчуурун негээн бис. Номчулганы күүседирин ол кончуг өөрүшкүлүү-биле хүлээп алган. Ол-ла дораан ол номчулганы оон эки күүсеткенинге бистер база өөрээн бис.

Ол бодунуң бижикке өөренип алганын база катап өөрүшкүлүү-биле бадыткап чугаалаан:

—Мен ам он тос харлыг мен. Ам уруглар иези болур мен. Мени шупту өөрүшкү бүргеп турар. Мен бодумнуң уруумга бодум тывызыктар болгаш уругларның кижизидилгезинге таарыштыр чогааткан тоожулар, чогаалдар номчуп берип шыдаар аргалыг болу бердим. Бо чылдың эгезинге чедир алфавиттиң чаңгыс-даа үжүүн билбес турдум, а ам кандыг апарганымны силер бодуңар бүзүреп көрдүңер. Бо болза, бистиң дугайывыста—тыва херээженнерниң дугайында бистиң төрээн партиявыстың, совет чазаавыстың болгаш эш Сталинның бодунуң ада сагыш салыышкынының ачызыдыр. Чүгле оон ачызында мен бижикке дүрген өөренип ап тур мен.

—Сени чогум кым бижикти номчуп, бижип турар кылдыр өөретти, Омааш?

—Июнь айда Сендиш Куулар мени бижик өөредилгезиниң бөлгүмүнге киир бижидип алырын сүмелээн. Оон бээр-ле мен күзелдиимбиле кичээлдерге үргүлчү барып турдум. Ынчангаш номчуур-даа, бижиир-даа, онаалдаларны эки күүседир-даа апардым. Ол болза, мээн чүткүлдүг болгаш сонуургалдыг өөренип келгенимден кол хамаарышканы чугаажок.

Хааржак иштинден тетрадь уштуп эккелгеш — мону көрүнер-даан—диди.

Арыннарында 4—5 демдектер салгылаан ол тетрадты көрбүшаан, ол-ла дораан бистер Шекпээр школазының эргелекчизи эш Серин-оолду «диктант төлевилелин кылгаш, Ооржакка дораан бижидип көр»—дидивис. Ооржак ону хостуу-биле бижээн, онаалдаларны-даа кылган, а чазыы чүгле чаңгыс болган. Оон биске чугаалааны болза:

—Эң-не чугула солун чүүлдү силерге чугаалаарын уткан-дыр мен. Акымга чагаа бижээн мен. Ол мында, «Барлык» совхозунда чурттап турар. Бижикке өөренип алганым дугайында өөрүшкүмнү аңаа медегледим. Оон харыызын дүүн кежээ алганым бо. Акызы аңаа база өөрээнин илереткен болгаш ам-даа эки өөренир дугайында күзелин дамчыткан болган.

—Бо чылын база бижикти биче билирлериң бөлгүмүнге өөренир мен, а оон соонда көдээ аныяктарның кежээки школазынга өөренирин оралдажып тур мен—деп ол чугаалап турар.

Я. ПУТИНЦЕВ,
ВЛКСМ Барыын-Хемчик райкомунуң секретари.

Чер ажылының культуразының улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүнче

Бистиң партиявыс дайын сөөлүндеги чылдарда социалистиг көдээ ажыл-агыйның улам ынайгы көдүрлүүшкүнүнүң талазы-биле канчаар-даа аажок улуг ажылды калбартып чоруткан. Бойдусту чаартырының дугайында, Волгада, Туркменияда, Украинада болгаш Крымда коммунизмниң улуг тудугларының дугайында суггарылганың чаа системазынче шилчилге дугайында ВКП(б) ТК-ның болгаш совет чазактың төөгүлүг шиитпирлери бистиң чер ажылывыстың культуразының өзүлдезинге, ховуларның дүжүттүүнүң болгаш мал ажылының хөгжүлдезиниң үзүк чок көдүрлүүшкүнүнге көстүп көрбээн аргаларны ажыдып турар.

Колхозчу тараачыннар, совхозтарның болгаш машина-трактор станцияларының ажылдакчылары көдээ ажыл-агыйның бүдүрүкчү күштерин улам ынай өстүреринің программазын улуг көдүрлүүшкүн-биле боттандырып турарлар. Үгле бо чазын колхозтар, совхозтар, машина-трактор болгаш хову камгалалының станциялары элээн каш чүс муң гектар ыяш куржагларын тараан, хөй-хөй хөөлбектерни болгаш суг моондактарын дерип чепсеглээн. Колхозтар болгаш совхозтар сиген аралаштыр тарыыр шын тарылга ээлчештирилгелерни чедиишкинниг шиңгээдип ап турарлар. Суггарылгалыг чер ажылдыг кол-кол районнарга суггарылганың чаа системазынче шилчилге талазы-биле дыка улуг ажылдар чорутунган. Чижээ, хөвең тарып турар республикалар үгле чаңгыс чылдың дургузунда 600 муң ажыг гектар шөлге суггарылга системазын эде тургускан.

Социалистиг чер ажылының культуразының көдүрлүүшкүнү агрономия эртеминиң чедишкиннерин калбаа-биле ажыглааның суурунга, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин механизастаанының болгаш электрофикастаанының суурунга болдунуп турар. Дайын сөөлүндеги сталинчы беш чыл планының дургузунда бистиң индустриявыс чүс-чүс муң тракторларны болгаш комбайнарны, хөрзүн болбаазырадыр болгаш ажаап алыышкынның элээн каш миллион машиналарын көдээ ажыл-агыйга берген.

Күрүне мурнунга хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүсеткениниң дугайында чурттуң мурнакчы районнарының рапорттарын совет чазак улуг өөрүшкүлел-биле уткуп турар. Тараа белеткелдериниң планын күүсеткениниң дугайын эш Сталинга илеткевишаан, колхозчулар оон-биле чергелештир олар күзүн болгаш чазын тарыыр тарааларның үрезиннери-биле боттарын хандырганын, колхозтарның хөй адырлыг ажыл-агыйын бүгү тала-биле хөгжүдеринге чугула мал чеминиң, камгалалдың, үрезиниң, курлавырның болгаш ниитиниң өске-даа фондуларын тургузуп турарын медеглеп турар.

Мурнакчы колхозтарның, совхозтарның болгаш машина-трактор станцияларының чер ажылының культуразының бедидиишкининде чедиишкиннери чигзиниг чок. Сорулга болза, чеҗип алдынган туруштарга даянмышаан, бурунгаар чорууру, чаа-чаа чедиикшиннерни чеҗип алыры болур. Ылаңгыя ол дугайында 1952 чылда дүжүттү улуу-биле тодаргайлаан турар көдээ ажыл-агыйның чугула ажылдарын колхозтар болгаш совхозтар күүседир ужурлуун билири чугула.

Коммунистиг тургузуушкуннуң эрге-ажыктары тарааның, эттиң, сүттүң, ногааларның болгаш өске-даа продуктуларның бүдүрүлгезин үзүктел чок көвүдедирин негеп турар. Аңаа бедик механизастатынган улуг ссциалистиг ажыл-агыйның бүгү аргаларын болгаш артык күштүг үүлдерин ажыглаары, тарааның дүжүттүүн бедидеринге кур күштерни ажыглалга киирери чугула.

Чер ажылының культуразын өстүреринің, тарааның дүжүттүүн бедидериниң чугула үүлдериниң бирээзи болза, күзүн тарыыр тарааларны чогуур өйүнде тарыыры болгаш чайгы, база күскү чер аңдарарының планын доктааткан хуусаазында күүседири болур. Агротехниктиг эки хуусаада аңдарган күскү чер дүжүттү дыка бедидерин, часкы тарылганы элээн дүрген болгаш бедик шынарлыг эртирер чорукту хандырып турарын эртем болгаш көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларының дуржулгазы көргүскен. Чайын болгаш күзүн аңдарган черлерге чазын тарыыр культураларны сыныгар деп чугула сорулга колхозтарның, совхозтарның болгаш МТС-теринің мурнунда, партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының мурнунда туруп турар.

Чурттуң дыка хөй районнары ол сорулганы чедиишкинниг боттандырып турар. Чижээ, Чкалов области күскү чер аңдарарының планын хуусаа бетинде күүседири дээш чарыш калбарган. Оон түннелинде область август 20-ге чедир эрткен чылдың ол үезинден 240 муң хөй гектар черни аңдарган. Сталинград областың колхозтары болгаш машина-трактор станциялары чазын тарыыр тараалларга эрткен чылдаазындан дыка хөй черни аңдарган.

Колхозтар, совхозтар болгаш МТС-тер дүжүт ажаап алыышкынын болгаш тараа белеткелдерин дүрген доозары-биле чергелештир күзүн тарыыр, күскү чер аңдарарының күрүне планын күүседир болгаш оон-биле келир чылын бедик дүжүт алырынга үндезинни тургузар бүгү аргалары барын мурнакчы районнарның чижээ көргүзүп турар.

Ындыг болза-даа, күскү чер аңдарарының талазы-биле онаалгаларны чедиишкинниг күүседиринге таарымчалыг аргаларны дыка хөй районнар ыракта четче ажыглавайн турар. Чамдык областарның партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары, МТС-тер болгаш совхозтар директорлары чер аңдарылгазынга тракторларның бедик бүдүрүкчүлүг ажыглалын организаставаанны хыналдадан көзүлген. Элээн хөй МТС-тер болгаш совхозтар ховуларда тараа саваның болгаш погун чогуур өйүнде ажаап албайн турарындан машиналарның анаа турар чоруун болдуруп турар. Трактористерниң чамдыктары ээлчег нормаларын күүсетпейн турар, оон түннелинде тракторларның дүн-хүн иштинде бүдүрер ажылының ортумак чижээ элээн хөй районнарда дыка куду болуп турар. Агротехниканың чурумун үрээр чоруктар колхозтарда болгаш совхозтарда бар. Черни кыдыра болгаш предплужниктер чок андазыннар-биле аңдарып турар.

Күйбышев болгаш Новосибирск областарда, Красноярск болгаш Ставрополь крайларда күскү чер андарылгазын кончуг багай организастаан. Күйбышев областың колхозтары күскү чер аңдарылгазының талазы-биле күрүне онаалгазын август 20-ге чедир 7 хуу күүсеткен, ынчаарга Новосибирск областың, Ставрополь болгаш Красноярск крайларның колхозтары оон-даа эвээш.

Чер-черниң удуртукчулары ажылдың темпилериниң чедимче чогун машина парктары ажаап алыышкында үүдүрүлгени-биле тайылбырлаарын оралдажып турарлар. Машиналарның хөй кезии ажаап алыышкында ажылдап турары шынныг. Ындыг болза-даа, бир эвес трактор бүрүзүн билдилиг ажыглаан болза, дүжүт ажаап алыышкыны-биле чергелештир күскү чер аңдарарының талазы-биле онаалганы үгле доллур эвес, харын ажыр күүседип болур турган. Ындыг турбужа, дыка хөй черлерде техниканы багай ажыглап турар. Мурнакчы МТС-тер дүн-хүн иштинде тракторга бүдүрер ажыл нормазын 8—10 гектар чедирип турда, демги-ле Куйбышев области 15 аът күштүг трактор-биле дүн-хүн иштинде бүдүрер ажыл нормазы төнгүп-ле 3,3 гектар болуп турар.

Көдээ ажыл-агый ажылдарының организастаашкынында, машина-трактор парктарының ажыглалында улуг четпестер-биле эптежил болбас. Дүжүт ажаап алыышкыны-биле чергелештир чайгы болгаш күскү чер аңдарыышкынының темпилерин дүргедедиринче немелде хемчеглер алыры, колхоз, совхоз, машина-трактор станциязы бүрүзү ол ажылдарның талазы-биле күрүненин онаалгазын күүседири чугула.

Салдынган сорулгаларны боттандырары хамыктың мурнунда машиналарны шын ажыглаарын, трактористер ээлчег болгаш дүн-хүннүң нормаларын күүседирин, тракторларның анаа турар чоруун узуткаарын негеп турар. Оон ыңай, ховуларны чогуур өйүнде арыглаарын, саваны болгаш покту сарааттаарын колхоз болгаш совхоз бүрүзүнге хандырары чугула. Область организациялары болза, районнар, ынчаарга районнарга—МТС-тер, колхозтар болгаш совхозтар күскү чер аңдарарының талазы-биле онаалганы күүседип турарының дугайында хыналданы тургузар хүлээлгелиг.

Көдээ ажыл-агый ажылдарының чедиишкиннерин кижилер, каадырлар, ылаңгыя механизатор каадырлар шиитпирлээр. Партияның район комитеттери, МТС-тернің, колхозтарның болгаш совхозтарның партия организациялары трактористерни кичээнгей болгаш сагыш-салыышкыныбиле хүрээлээр, трактор болгаш ховуу бригадаларынга масса-политиктиг ажылды күштелдирер, чарыштың мурнакчыларының дуржулгазын бүгү трактористерниң ажыглалы болдурар ужурлуг.

Коммунистиг партия болгаш совет чазак чер ажылының культуразының дугайында могаг-шылаг чок сагыш салыышкынын илередип турар. Бистиң чуртувуста көдээ ажыл-агыйга бедик билиглиг тускай эртемниглерниң белеткээшкини көстүп көрбээн улуг хемчээлге организастатынган, миллион-миллион колхозчулар, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчылары мурнакчы совет агрогомия эртеминиң үндезиннеринге өөренип, көдээ ажыл-агыйның материал-техниктиг суурун үзүк чокка быжыглап турар.

Күрүненин дузаламчызынга даянмышаан, социалистиг чарышты делгеренгейи-биле калбартпышаан совет көдээнин ажыл-ишчилери көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезинге, социалистиг чер ажылының культуразын бедидеринге чаа-чаа чедиишкиннерни чеҗип алырлар.

(«Правданың» мурнуку үүлү).

МУРНАКЧЫ КӨДЭЭ (СУМУ) СОВЕТТЕРИНИҢ АЖЫЛЫНЫҢ ДУРЖУЛГАЗЫ

Тес-Хем районнуң Чыргаланды суму Соведи

1951 чылдың бир дугаар чартыында суму Соведи сессияларны 6 катап чыылдырган, анаа 15 айтырыгларны чугаалашкан. Сессияларга депутаттарның 85-тен хөй хуузу киржип турган. Чоннуң ниити хуралдарын Совет 3 катап, активтиг хуралдарын база үш катап эртирген. Суму Совединде 15 кижи составтыг 5 доктаамал комиссиялар бар, олар план ёзугаар ажылдап, сессияларга эдериг илеткелдерни кылып турар. Доктаамал комиссиялар боттарының хуралдарын үргүлчү чорудуп, хынаалдаларны кылып турар. Комиссияларның ажылын организастаар талазы-биле оларның төвүлел хуралын болгаш семинарны чоруткан. Суму Совединиң 9 депутаттары боттарының округтарында ажылдап турар болгаш соңгукчулар мурнунга боттарының отчёдун 14 катап кылган. Суму Совединге ажылчы чоннардан 29 хомудал, билдириишкиннер кирген, оларны шуптузун шиитпирлээн. Суму Соведи хомудаддар талазы-биле 10 шиитпирлерни хүлээп алган, база оларның күүселдезинин хычалдазын чоруткан. Суму Совединиң херек эргелелин эки чорудуп турар. Суму Соведи колхоз конторазы-биле кады турар, ол бажыңны арыг байдалда тургускан.

Сумуда Калишин аттыг колхоз бар. Колхоз баштаар чери колхозчуларның ниити хуралларын үргүлчү чорудуп турар. Суму Совединиң сессиязына колхоз ажылының дугайында 4 илеткелдерни дыннаан. Колхозта 3 бригадалар, 3 мал фермалары бар. Бригадалар болгаш колхозчулар аразында социалистиг чарыш калбарган. Колхоз баштаар чери-биле катай бригадирлернин, малчыларның болгаш саанчыларның төвүлел хуралдарын суму Соведи чорудуп турар. Агрозоотехниктиг 2 бөлүмнү организастаан болгаш ам олар ажылдап турар.

Колхоз часкы тарылганы 10 ажыл хүнүнде, майның 8-те досзуп, тарылга планын 103 хуу, оон иштинде кызыл-тасты 104 хуу күүсеткен. Үрезин участогунга 55,5 гектар черни тараан, бүгү тарылга шөлүнүң 10 хуузун ийи катап суггарган. 177 гектар андарган черни культивациялаан. Чайгы чер андарылгазының планын 113 хуу күүсеткен. Ажаап алыышкының эт-херекселдерин чогуур өйүнде бүрүн септээн.

Мал ажылын сайзырадырының планын 105 хуу, оон иштинде мыйыстыг инек малды—97 хуу, чылгыны—106 хуу, хой, ошкүнү—131 хуу күүсеткен, малдың чаш төлүн 93 хуу камгалап алган. Колхозтуң бүгү малы чайлагларына одарларында, колхоз дүк дужаар планын 180 хуу, эвтти—100 хуу, а хуу ажылдыглар эвт болгаш дүктү кайызын-даа 100 хуу күүсеткен.

Көдээ ажыл-агый үндүрүүн суму Соведи 100 хуу, бот онаалганы 80 хуу чыып алган, чээшкиниң, страхованиенің акша-хөренгезин бүрүн чыылдырган.

1950—1951 өөредилге чылында школа назылыг уругларның 96 хуузун школага хаара туткан. Школа септелгезин чогуур өйүнде чоруткан. Школага тудуг болгаш септелге материалдарын белеткээр планын ажыр күүсеткен, оттулар ыышты бүрүн белеткээн. Сумуда бижик билбес болгаш биче билир чорукту узуткаар 8 бөлүмнер болгаш 7 культармейжилер ажылдап турар. 103 кижиниң 95-жин бижикке өөреткен.

Суму Совединиң актившиң күүгүбиле ажылчы чоннарга 12 лекцияларны, 6 илеткелдерни номчаан. Хана солуннарының 16 дугаарларын, 7 агитлистоктарны үндүрген. Чаруштың чорун турарын көргүскен 2 көргүзүг самбыралары бар. Ажылчы чоннарга концерттерни, шиилерни болгаш киноларны көргүзүп турар. 38 нелер хөй уругларлыг дээш дузаламчыны ап турар. Сумуда садыг квартал бүрүзүнде бараан саарылгазының планын эжыр күүседип турар, чурттакчы чонну бараан-биле үзүк чок хандырып турар.

Колхоз планыг тудуушкун ажылын чорудуп турар, чуртталганың 12, культура-амыдыралдың 2 бажыннарын, малдың 2 кажааларын туткан. Колхозта 56 кижи составтыг бир тудуг бригадазы ажылдап турар. Суурну чагайжыдары-биле суму Соведи 3 воскресниктерни чоруткан. Телефон шугумун чорудуп, телефон харылзаазын тургускан. Суму Совединиң чанында 15 кижи составтыг өрт дружиназын тургускан.

Орук септелгезиниң планын 71 хуу, тудуг материалдары белеткээриниң планын 90 хуу күүсткен.

Четпестер-биле шиитпирлиг демисежир

Улуг-Хем районнуң Ийи-Тал сумуда Димитров аттыг көдээ ажылагый артели 1948 чылда чаа организастатынган аныяк колхоз. Колхозтуң ажыл-агыйы эгезинде организас талазы-биле эки чоруп турган. Ам сөөлгү үеде ында ажылдың организастыг чоруу кошкаан.

Бо чылын колхоз суурунга чуртталганың чаңгыс-даа бажыңын немей тутпаан. Агротехниктиг хемчеглерни күүсетпээни-биле колхоз 50 чылын 330 га тараа тарыыр планын күүсетпээн. Сиген белеткелиниң болгаш тарааның күскү ажаалгазының улуг ажылдарының амгы үезинде чамдык күш-ажыл кылып шыдаар хереэженнер ажылдавайн турарлар.

Колхозта учёт болгаш отчёт кончуг багай тургустунган. Кымның күш-хүнү ажыр күүсетиип турарыл, кым күш хүнүнүң минимумун күүсетпейн турарыл деп чүве билдинмес болуп келген. Колхоз санакчызы эш Дартан-оол ону чоокта чаа райондан келген сургакчыларның айтыышкыны-биле арай деп кылган. Оон илерээни болза, чартык чылдың иштинде колхозта күш-хүннүң минимумун күүсетпээн кижи 49 болган. Колхозчулардан Дондуужук үгле 16, Камаакай 4, Киленмаа 15, Сундакпаа 5 күш-хүнүн ажылдаан болуп турарлар.

Ак сеткилдиг ажылдап турар колхозчуларның кылган ажылының продукциязы-биле ажыл кылбас чалгаа кижилер амыдырап чоруп турар фактылар бар. Чижээ, 247 күш хүнүн ажылдаан колхозчу эш Балдаң 100 килограмм тараа ап турда, үгле 16 күш-хүнүн ажылдаан чалгаа Дондуужук база-ла 100 килограмм тарааны чип турар. Ол ышкаш акша-даа, аъш-чем-даа авансызын кижилерниң кылган ажылын барымдаалавайн деннеп бээр чорук хөй болуп турар.

Хову ажылының бригадиринге чангыс кижи турар ужурлуг. Мында ам херек кырында ийи бригадир бар. Дадар-оол биле Нас-Сүрүн оларның кайызы-даа «бригадир мен» деп, ийи башка удуртулга берип туруп бергеннер. Сиген кезилдезинің үезинде кылыр ажылдар дугайында оларның айтыышкыннары ийи аңгы болуп, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн чавызадып турганнар. Ол ышкаш тараа кезилдези эгелээрге Нас-Сүрүн 16 кижини эвилелдээш, тараа кестирип кааргa, Дадар-оол келгеш, «бо тараа амдаа бышпаан, элекке тараа кеспенер» дээш база бир аңгы айтыышкын берген. Оон уламындан тараа кезип турган кижилер бир хүн ажыл кылбааннар.

Ховуда ажылдап турар колхозчулар ажылга орай үнер, кежээ эрте келир чоруктар кончуг хөй. Сараттаан сигеннерниң кажаалары амдаа кылдынмаан. Эрткен чылың колхозка 20 ажыг айыырлар, 40 ажыг хол дырбааштары турган. Ажыл төнген соонда оларны ол-ла черлеринге октагылапкан ужурундан шуут читкилей берген. Андазын, илиирлер ам-даа ол, бо черлерде чыткылавышаан. Көдээ ажыл-агыйының, кышкы транспорттуң херекселдери ажаалга чок сандаргай байдалда туруп турар.

Колхозтуң бараанның сүт фермазында продукцияның үчёду чок, ол дугайында колхоз санакчызы эш Дартан-оол чүнү-даа билбес. Бо колхозка чуртталганың чаа бажыннарын тудуп алзын дээш база дыка хөй акшаны берген. Ол акшаны өскээр ажыглай бээр түүлдер база бар. Чаңгыс чижек: колхоз бир бажыңын райпога садыпкан. Анаа чурттап турган колхозчу эш Ажы ам бажың чок арткан.

Колхоз даргазы эш Сынаа бодунуң онаашкан ажылынга шак мынчаар харыысалга чок ажылдап турар. Колхоз мал бажы өстүрериниң күрүне планын күүсетпээн. Ол хирезинде чартык чыл иштинде чемге хереглээри-биле 25 баш шээр малды болгаш 2 инекти чишке хереглээн. Ону үгле колхоз даргазының дужаалы-биле боттандырган. Колхозта школа бар, оон септелгези багай болган. Бо дугайында колхоз баштаар чери кандыг-даа хемчег албаан. Районодан 5.000 рубль алган, ону төлептер хире ажыл кылып бербээн.

Колхоз баштаар черинің ажылы бо хире баксырап турда колхозта партия эге организациязы (секретари эш Иймажык) база-ла анаа-ла көрүп олурган. Харын-даа эш Иймажык боду колхозчу күш-ажылга багай киржип турар.

«Мен бараанның сүт фермазының эргелекчизи кижи мен» дээр, а бир эвес ферма эргелекчизи-даа болза, дөмей-ле ажылдаарын артельдың Уставы негеп турар. Ынчаарга, ферма эргелекчизи Севильбаа бе, азы Иймажык бе деп чүве база билдинмейн турар. Колхозта ревизия комиссиязы бедунуң ажылын кылбайн келген.

Димитров аттыг колхозтуң иштики ажылын экижидер дээш районнуң удуртур органнары, көдээ ажыл-агый килдизи шиитпирлиг хемчеглерни чорутса чогуур.

Д. ВАСИЛЬЕВ.

Редакцияга чагаалар

Артель Уставын хажыдып турар

Ниитиниң коллективтиг ажылагыйының бүгү талаа-биле чедиишкинниг болур чоруу, оон кежигүнериниң күш-ажылды үшелеп, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын дорт эдерериниден хамаарыр. Ынчангаш колхозчу бүрүү күш-ажылга чагыртыр ужурлуг.

Ындыг турржүже, Бии-Хем районуң Баян-Колда Сталин аттыг колхозта артель уставынга чагыртпас, ону үреп турар чоруктар бар.

Сөөлгү үеде ол колхозтуң баштаар черинде-даа, кежигүнпериндедаа ындыг чоруктар эвээш эвес. Ол колхозтуң сиген көзер бригадазының бригадири Дүвен-оол бедунуң кара-туразы-биле 5—4 конукта ажылын каапкан, аалында анаа туруп турар. Оон уламындан бригаданың кежигүнери аалдарынче чанар, ажылга ээ-харыысалга чок, ылган ажыллың шынары кончуг багай. Ол-ла бригаданың аът ажаакчызы Сечен ажылын каапкаш, аалынга кан хонук арагалап алганының түүнелинде бир аът ис чок читкен.

Ол ышкаш колхозтуң 16 кежигүнери колхоз баштаар черден чыншээрел чок, боттарының кара-туралары-биле колхозтан үнгеш өске черде ажылдап кирген.

База тудуг бригадазының бригадири Дыртык-оол 20 ажыг хонук иштинде ажыл кылбайн келген. Ол ышкаш колхозчулар ажылын кагаш каш хонукта базаарлап, анаала чоруп чоргулаар түүлдер бар.

Ниитиниң малын баштаар черкин чөпшээрели чокка тудуп мунар, оон соонда ол малды кайы хамаан чок салыптар чоруктар эвээш эвес. Чижээ, тракторист Деев колхозтуң бир адын тудуп мунгаш, алды хонукта эдилээш салыпкан. Ол аът ам база читкен.

Колхозта күш-ажылдың сагылга чурумун кежигүнер шак мынчаар хажыдып турда, артельдиң баштаар чери оларның-биле эптежип, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставынга чагыртпайн турар.

Бо үстүнде айыткан четпестерни доп-дораан узуткан, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын шыңгын сагыыры колхоз баштаар черден негетинер.

Д. БИЧЕ-ООЛ.

Өвүр райпозунун „тактиги“

Өвүр район Дус-Даг сумузунуң төвү Дөргүнде майгынның эргелекчизинге Базыр-оол деп кижини райпо баштаар чери бо чылдың март айда ажылдадып каан. Ук Базыр-оол ажылдап эгелээнинден эгелээш бодунуң хүлээнген ажылынга хараасалга чок, ак сеткилдиг эвес арагачы байдалын көргүскен. Оон удаваанда 6 ай үезинде Базыр-оолдуң санажылгазын кылырга ук Базыр-оол хөй ниитиниң өнүзүүден 41000 рубльди самчыгдап каан болган.

Базыр-оолду хемчег алырының орнунга аңаа дегбейн ам дус бүдүрүлгезин даргалаптыр каан. Түннелинде ук Базыр-оол дус бүдүрүлгезиниң ажылын база баскыраткан. Ол арагалаар чалчыыдан үгле адырылбаан эвес, харын сөөлгү үеде арагалаары шуут кедерээн.

Дус бүдүрүлгениниң чери чайгы үеде 400 тонна дус белеткээр турган үгле 100 тонну белеткээн. Ол бүдүрүлге черинің чанынга турган магазинни Базыр-оол боду кымдан даа чөпшээрел чокка узуткааш, ону суму төвү Дөргүнге көлүрген, а магазиниң херекселдерин төчеглеп турар. Оон ужурунда дус бүдүрүлгезиниң ажылчыннары, чурттакчылары чугула хереглелдиг барааннарын 25 километр черден барып садып алыр ужурга таваржып турар.

Оон ынай дус бүдүрүлгезиниң эрги улуг складчын бир азын Базыр-оолдуң айтыышкыны-биле үреп каапкан, ынчангаш ол склад ам ажыглатынар аргажок турар.

Өвүр райпо баштаар черинің даргазы Баазан ёзулуг самчыгдакчы кижини кандыг «тактика»-биле дус бүдүрүлгезиниң даргазында төмүйлап алган, оон багай ажылын мынчага чедир көрбейн олурары билдимес.

Дус бүдүрүлгезиниң ажылын чоокку үеде экижидери, аңаа садыгны тургузары болган ол бүдүрүлге черинің бажыңнарының септелгезин кылыры Өвүр райпо баштаар черинден негетинип турар.

В. БЮРБЮ.

Чал-Кежиг, Кочетов майгыннарының ажылын сегидер

Танды районда Чал-Кежиг болгаш Кочетов суурларында майгыннар эргелекчилери Сарабулов, Кузьмин олар садып алыкчыларның негелдезинге чедир ажылдавайн турарлар.

Чүл дизе, районда бар чонга чугула хереглелдиг барааннарын чедип алырынче сагыш салбас, эптиг-ээлдек эвес, ажыл шагы барымдаалавас чоруктар бар.

Чонга бараанны хөйнү садыглап тургаш, майгынның бараан саарылга планын күүседип алырынче кичээнгей салбас, харын бараан чокта ажыл хостуг болур дээр бодалдыг ажылдап турарлар. Эрттен магазиннер ажытынар шагында ажытынмас, дүште 3—4 шак дүштээр чоруктардан садып алыкчы колхозчулар үр манаар чоруктарга таваржып турар. А хирээ «Победа» болгаш Будённый аттыг колхозтарның кежигүннери «Элегес» совхозтан, Сталин аттыг колхозтуң колхозчулары Кара-Булун магазининден барып, 15—20 километр черлерден садыглап ап чоруурлар.

Кочетов майгынының эргелекчизи Кузьмин садып алыкчыларга эптигээлдек эвес, улус бараан түүлү айтырарга «чок-тур», «шөлээн чок» деп кончуг каржызы-биле харылаар. Оон турржук бажыңынче кирген соонда, эжиин ыяк дүкчээш ажытпас болган. үнместей бээр түүлдер бар.

Ажыл-агыйның чугула кампаниязының үезинде ажылчы чонну чугула хереглелдериниң барааннары-биле бүрүн хандырып, майгыннар эргелекчилериниң ажылга харыысалгазын бедидери райпо баштаар черден негетинип турар.

О. ОРУЙГУ.

Каадырлар-биле ажылды күштелдирер

Совет чазак, большевик партия көдээ ажыл-агыйның каадырларының дугайында хүн-бүрүнүң сагыш-салыышкынын салып турар. Колхозтар удуртукчуларының билии бедик болган тудум колхозтуң бүгү ажыл-агыйы мурнакчы, колхозчуларның амыдырал чуртталгазы эки болур. Ону барымдалааш областың колхоз каадырлары белеткээринин көдээ ажыл-агый ортумак школазын ажыткан.

Школа ажытынганындан бээр элээн каш ортумак эртемниг колхозтар даргаларын белеткеп үндүрген. Ол үнген кижилер боттарынга ниити билигни болгаш көдээ ажыл-агый талазы-биле тускай эртемни шингээдип алганнар.

Ынчалза-даа чамдык партия райкомнары, райкүүскомнар ВКП(б) ТК-ның февраль пленумунуң, ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң 1951 чылдың март 31-де, база облкүүскомнуң 1951 чылдың май 10-да үндүрген шиитпирлерин күүсетпес, колхозтарның удуртур каадырларын белеткээр ажылче ам-даа улуг кичээнгей салбайн турар. Школаже өөредири-биле кижилер чоруппас ийикпе, азы чоруткан кижилерин материал талазы-биле хандырбайн турар чоруктар кайы хөй. Оон хараазы-биле өөренип турар эштериниң өөредилгезинге шаптык моондактар үргүлчү таваржып турар. Чижээ, Каа-Хем райондан 5 кижи өөренип турар, а оларга кандыгдаа хандырылганы колхозтары чорутпайн турар. Ол ышкаш Танды районда «Кызыл партизан» колхозтан (даргазы В. Рудин) бир кижи база хандырылга талазы-биле багай өөренип турар.

Чамдык колхозтар боттарының өөренип турарларына күш-хүнү шилчидип бээрин болгаш акша чорудуп бээринден ойгалап турар. Барыын-Хемчик райондан келген, К. Чынайның бодун болгаш оон өгбүлезин колхозу шуут хандырбайн турар. Шак ындыг берге байдалдардан чамдык өөреникчилер өөредилгезин каап, чанар ужурга таваржып турарлар. Чижээ, Эрзин район В. Доландай, Чөөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхозтан О. Тарбаган, Тере-Хөл районда «Большевик» колхозтан Бегзи, Танды районда «Кызыл партизан» колхозтан Е. Лысков олар хандырылга чогуудан болгаш өг-бүлезиниң колхозтан дузаламчы бербейн турарындан өөредилгезин ара соксааннар. Бо чорук колхозка каадырлар белеткедип алырынга-даа, школаның өөредилге программазының күүселдезинге-даа улуг хора болуп турар.

Өөренип турарлар күрүнеден 200 рубль хемчээлдиг стипендияны ап турар. А оозундан күрүне чээшкининге чегдирип, солуннарны болгаш журналдарны чагыдып ап турарлар. Оон-даа өске оларның культурлуг негелделеринге ол стипендия чарыгдатынып турар. Ындыг турбуже, колхозтар баштаар черлери боттарының өөредип ап турар каадырларының дугайын, оларның өг-бүлелериниң амыдырал чуртталгазынче кичээнгей салбас чорук канчаа-даа шын эвес. Чамдык өөреникчилериниң өг-бүлезиниң ишти канчаар-даа аажок хөй болуп турар. А оларга доктааткан күш-хүннерин санап бербейн турар.

Бо чаа өөредилге чылында школага чаа кижилер база келир. Ынчангаш өөреникчилер чоруткан колхозтар боттарының улузунуң хандырылгазынче, база оларның өг-бүлелериниң амыдырылынче кол кичээнгей салыры чугула.

Областың көдээ ажыл-агый килдизиниң каадыр килдизи (Яркин) колхозтар каадырлары белеткээриниң талазы-биле шоолуг кичээнгей салбайн, колхоз каадырларының ортумак школазының өөреникчилериниң амыдырал чуртталгазын сонуургап көрбес болгаш оларны колхозтары канчаар хандырып турарын, оларга түү негетинип турарын чугаалажып көрбейн турар.

Бистиң областың аныяк колхозтарында четпестер дыка хөй. Оон чылдагааны бедик билиглиг каадырлар-биле колхозтарның хандыртынмайн турарында болур.

Колхозтар каадырлары белеткээр ортумак школада өөренип турарларының база оларның өг-бүлелериниң амыдырал байдалынче үргүлчү сасагыш-салып, каадырлар белеткээриниң айтырыын чугулага көрүп, хамаарышкан партия райкомнары, райкүүскомнар болгаш районнуң көдээ ажыл-агый килдистери боттуг хемчеглер алыры чугула.

П. ФРОЛКОВ.

Чонга кино көргүзүглери

Совет кино-фильм—чонну кижиидер. Кино болза, тиилетирбес күчүлүг совет ниитилелде кайгамчык чаагай амыдыралды, совет кижилериниң күш-ажылга шылгарангай, чаартыкчы чоруктарны калбак массаларга нептередип, тайылбырлап турар.

Тес-Хем районнуң Самагалдай суурда турум кино салбыры тургустунганындан бээр ийи чыл чеьдип турар. Бо аразында кино көргүзүглери үргүлчү болуп турган. 1950 чылдың март айдан бээр ол чылдың төнчүзүнге чедир 200 санныг кино-сеанстар болган. Киноларны хөй муң кижилер көрген. 1951 чылдың эгезинден бээр июль айның 30-ге чедир 155 кино-сеанстар көргүзүү болган.

Чыл бүрүде-ле чоннуң кино көрүлдези өскен. Бо чылдың дургузунда дыка хөй кинолар үнген оон иштинде чижээ, „Кубань казактары“, „Аныяк гвардия“, „Биргги старт“, „Разведчиктиң чедиишкини“, „Царицыннын камгалалы“ оон-даа өске кино-фильмнер.

Ам сорулга болза, кино ажылдакчылары чонга кино көргүзүглерин үзүктелдирбейн, доктаамал чорудары чугула. Самагалдайда кино салбыры ай санында болгаш квартал бүрүзүнде акша-хөренги киирилдезинин, база кино-сеанстар талазы-биле планын долдур болгаш ажыр күүседип турган.

М. БАЛЫМА.

Аныяктар ортузунга массалыг ажылды күштелдирер

Бис болза, хүн-бүрүде бистин аныяктарывыстың дугайында дамчыдылганы радио дамчыштыр дыннап, солуннарда, журналларда парлатынган түүлдерни номчуп, кинохоруктарны көрүп турар бис. Совет чурттуң аныяктары — бистин аныяктар болза, бүгү-ле черлерде мурнакчы, үлегерлиг чоруун көргүзүп турар. Кажан аныяктар коммунизмче орук-биле бурунгаар чоруп турда, бистер өөрүшкүлүг туруп турар бис. Ам бо үеде коммунизмниң улуг тудуглары чоруп турар, мурнакчы кижилерниң, тудугларның маадырларының, бедик дүжүттүң, үлетпүрүнүң маадырларының дугайында түүлдер радиога дамчытынып туар.

Совет аныяктар болза, үлетпүрге, көдээ ажыл-агыйга, тудугларга улуг чедиишкинниг болуп турары-биле кады, олар тайбынны камгалаарының бир дугаар одуруулда туруш кан. Аныяктарның үш дугаар Бүгү делегей фестифали Берлинге болуп эрткен. Совет аныяктар болза, бүгү делегей фестифалиниң бир дугаар киржикчизи болган. Бистиң аныяктар болза, делегейде эн-не аас-кижиктиг болгаш мурнакчы аныяктар болур. Улуг өөрүшкүлүг, өп-найыралдыг ужуражыышкынны бүгү чер бөмбүрзээнин аныяктары күүзээн.

Муң-муң миллион аныяктар Совет Эвилелинин, Кыдаттың болгаш улус демократиязының чурттарының өске-даа тайбыңга ынакшылдыг чурттарның бодунуң аас-кежиин, тайбының херээн камгалаар дээш демисежип турар аныяктары-биле найыралды, чаңгыс эп-сеткилди чеьдип алырын олар күзеп турар.

Бистер совет кижилер тайбың дээш могаг шылаг чокка димисежип турар бис. Бистер болза, тайбынның бистиң хоорайларывыстың суурларывыстың тудугларында көрүп тур бис.

Бистиң областың аныяктары бүдүрүлгеге, көдээ ажыл-агыйга, тудугларга мурнакчы чоруун улам бедидер ужурлуг. Бистиң херээвис аваа-ла сөс кырынга эвес, а боттуг күш-ажыл-биле болур. Бүгү-ле чер-черде комсомолчулар, аныяктар бир дугаар дузалакчылар болуп, ылаңгыя бүдүрүлгелериниң стахановчу өөлчээнде туржуп турар.

Мооң-биле чергелештир комсомолчуларның, аныяктарның ортузунда ажыл четпес чорутунуп турарын айтыры чугула. Чамдык албан черлеринде, бүдүрүлгелерде комсомол организациялары комсомолчуларның ботташ аныяктарның идепкейин көдүрбейн турар үүл бар. Кызыл хоорайның коллективтериниң, бүдүрүлгелериниң хөй кезиинде комсомол эге организациялары бар. Массалыг кижиидилге ажылының талазы-биле тускайлап чоруткан ажылдар эвээш, ол дугайында билдинмес болуп турар. Көдээ бажыл-агыйның область эргелелинде 20 комсомолчулардан туруп турар комсомол организациязының аныяктар ортузунга көскү чоруткан ажылы кончуг эвээш. Ында партия эге организациязы комсомолдуң ажылын сонуургаваан болгаш аңаа кичээнгейин угландырбаан.

Ол албан черинге комсомолчулар үргүлчү-ле ынай, бээр албанга чоруп турары-биле ажыл кылдынмаан дээр чылдагаанны олар тып турар. Көдээ аныяктар ортузунга беседалар, илеткелдер чорудар дугайында командировкалаан комсомолчуларга дагзып болур турган, бо талазы-биле түннел база ла кылып болур.

Чайгы үеде болуп турган спорт, күш-культура хемчеглеринге көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң облкүүскомнун, область прокуратуразының болгаш областың харылзаа эргелелиниң коллективтеринде комсомолчулар, аныяктар киришпээн, ол черлерде комсомол эге организациялары бо талазы-биле ажыл чорутпаан. Облкүүскомнуң коллективинде хана солунунда бижээни болза, — күш-культураның болгаш спорттуң коллективин тургускан, оон ынай хол бөмбүүнүн ийи командазын организастаан, хол бөмбүүнүн хереэженнер командазы көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң коллективинде команда-биле маргылдаа чорудар—дээн. Ындыг болза-даа ол ажыл боттаммаан. Мооң чылдагааны болза, комсомол эге организацияларын ВЛКСМ хооркому ёзулуг удуртпайн турарында.

Чамдык албан черлеринде ажылы хожудап турар комсомол эге организацияларының ажылын эде тургузар дээш комсомолдуң Кызыл хоорай комитеди шиитпирлиг хемчеглер чорудар херек. Комсомолчуларның, аныяктарның өөредилгезин үзүктел чокка организастаар, оларны массалыг ажылдарга идепкейлиг киириштирер дугайында комсомол эге организациялары тода ажыл чорудар.

Бүдүрүлгеде-даа, албан черлеринде-даа комсомолчулар болгаш аныяктар бүрүзү бистиң областың ажылчы чоннарының эш И. В. Сталинга чоруткан чагаага алган социалистиг хүлээлгелерин долдур болгаш ажыр күүседир дээш боттарының бүгү күүнүн салыр сорулгалыг.

М. РОДИНА

Кэсонда чугаалажыышкыннар дугайында

Кэсонда корреспондентилерниң катышкан медеглели

ПЕКИН, август 30-де. (СЭТА). Август 22-де Кэсоннуң хамаарышпас зоназынче америк самолёттуң халдаашкынының дугайында айтырыгга американнарның тайылбырын буруу шаап турар медеглелди Кэсонга даштыкы корреспондентилер парлап үндүргенин Кэсондан Синьхуа агентилелиниң корреспондентизи дамчыдып турар болгаш ону көрген кижилер болуушкунзрыч тодаргайын база-ла дыңнадып турар.

Медеглелде чугаалап турары болза:

Шанхайның, Чунцинниң болгаш Гонконгтуң «Дагунбао» солуннарының Лондоннуң «Дейли уоркер» солуннуң база Парижтиң «Се суар» солуннуң мооң адаанда ат салган корреспондентилери бистер, август 22-де Кэсонну бомбалааны-биле холбаштыр американнарның бужар-баык хоп-меге чоруунга таарзынмайн, мооң адаанда катышкан медеглелди кылыры чугула деп санап тур бис:

Бомбалар дүшкен черден 200 ярдтан эвээш эвес черге шуптувус туруп турган бис. Оларның «истелге» кылып турганы деп адаар үезинде полковниктер Кинниден болгаш Мэрреядан («КНО-нуң шериглериниң харылзаа офицерлери») каш фут черге шуптувус туруп турган бис. Ол үеде бистиң кылып турган демдеглелдеривис ам-даа артып калган. Кыдаттарның болгаш корейлерниң кылган тускай илеткелиниң шыннынга бүрүү-биле бүзүрээр бис, бо бүгү чоруктарны американнарның чугулага көрбейн турарын, база ол ышкаш оларның дүржок болгаш дорамчылалдыг чоруун сойгалап илередир күзелбиле долган бис. Оларның сөзүн безин катаптаарынга боттарының корей болгаш кыдат эштерин база сөөлгү болган чорукту оларның канчаар көрүп турарын чугаалап безин четпес.

Кэсонга чеңдип келгенде, бомбалар октаан соонда барык үш шак болганда самолёт болза, конференция болуп турган районну бомбалаашкынга таварыштырганын, шрапнель Нам Ирниң автомашиназынга деген болгаш ооң соонда самолёт төлээлериниң турган черин пулемёт-биле боолаан дугайын Кинниге дыңнаткан турган. Кинни ол дораан-на дыка өжээнниг хевирлиг айтырыгларны дүрген салып эгелээн. «Бомбалаашкынның түннели кандыг болду? Каш самолёттарыл? Самолёттарны кым көрду? Кандыг бир көргеннер бар бе?» Полковник Чанның харылааны: «Бо чорук тодаргайлаашкын үезинде билдине бээр. Мында туруп турарлар (30 хире журналистер болгаш төлээлериниң ажылдакчылары) база мен херечилер болур бис». Каш самолёттар болгаш бомбалар бар болганын кым-даа билбес дээрзин Кинни бижип алырын бодунуң дузалакчызынга чугаалаан.

Ооң соонда шупту «джин» деп машиналарга олурупкан чоруй барган. Катышкан Нацияларның чепсектиг күштериниң төлээлериниң турган куруг черинден барык-ла 90 ярд черде бомба дүшкеш онгарлаы берген ханы эвес оңгар бар, ынчаарга ооң чоогунда өртендирер бомбаның даштыкы карты чыткан. Дескиндир чаштанчылары чыткан. Полковник Чан айтырган: «Бо чүү деп чоор?» Кинни котулап чугаалаан: «Бо дээрге бомба бе ынчаш? Бо чүү-даа болуп болур-ла ыйнаан».

Кинни тодаргайлаашкын кылбайн барган. «Мен чүвени хөйнү көргеп мен. Бодум хөй санныг бомбаларны октаан мен. Бо чүү-даа эвес-тир» деп медеглевишаан, чоокшулап чеде бергеш, демги оңгарны көөрүнден Кинни ойталаан. Хелемечизин кел деп алгаш чугаалааны: «Оларга чугаалап көрем. Бир эвес олар биске мону көргүзер деп бодап турган чүве болза, мен дыка ажынып эгелеп тур мен».

Үстүнде айыткан бүгү чоруктар истелге эгелээн соонда каш минута эрткенде болу берген. Ооң соонда төлээлериниң штабындан барык-ла 200 ярд черде турар дагжыгаштарже углааш чорупкан бис. Ол үеде караңгы черге чүгле алды оңгар тывылган. Бир дугаар черде бомбаларның черже кадалы берген стабилизаторлары ында-мында чыткылаан. Кинни чоокшулавайн, дораанна чугаалаан: «Бо бомба-даа эвес болгаш бомбаның кандыг бир кезээ-даа эвес». Полковник Чан айтырган: «Бо чүл ынчаш? Бо канчап маңаа чеңдип келгенил?» Кинниниң чугаалааны: «Бо силерге, менден эки билдингир болур ужурлуг». Ооң соонда Кинни чоогунда турган, хөй кезээниң төргүл-төрели америк бомбалардан өлген кижилерже көрүп келгештиң кочулал болгаш мактанып чугаалааны: «Мында туруп турарлардан америк бомбалаашкыннарның түннелин кым кажан көрүп көрген бе?» Кым-даа харылаваан. 10 базым черде база бир оңгар бар болган, Кинни ону көөрүнден ойталаш, медеглээни: «Бо дээрге чүү-даа эвес. Дедир чоруул Джим» (бо болза, полковник Мэррейге хамааржыр). «Бис көрзүвүссе эки боор» деп Мэррей химиренген.

Ооң дараазында оңгарже чорупкан бис, ынчаарга Кинни соонга чоруп олурган. Чоокшулап келгештиң, көөрүн Кинниден дилээн, ооң чугаалааны: Чок хөйну көргеп мен». Полковник Чанның чугаалааны: «Тодаргайлаашкынны үргүлчүлээринерни негеп тур бис». «Ол чүнерил?» —деп Кинни ажынып чугаалаан.—«Кым силерде эрге бергенил? Негээр кандыг-даа эрге силерде чок». Мэррей кажан көрүүшкүн кылып турда, Кинни: «Джим, чанаалы» деп чугаалавышаан турган. Чоогунда ам-даа үш оңгарлар болгаш бомбаларның стабилизаторлары бар болган, оларны Кинни көөрүнден ойталаан.

Конференция болуп турган черге полковник Чан аас-биле шпитирлиг удурланыышкынны медеглеп, чугаалааны: «Даартагының хуралдары соңгаарлатынар» Кинниниң айтырганы: «Кандыг хуралдар?» Чан харылаан: «Хамык хуралдар» (ол болза, харылзаа офицерлериниң хуралы болгаш август 23-те кылыр дээн дузалаар комитеттиң хуралы болур). Кинниниң чугаалааны «Силерниң катырынчыг удурланыышкынынарны дамчыдып бээр мен» дээш чоруй барган.

Ооң аңгыда частыр чаа бомбалар тывылган, хөй санныг удурланыышкыннарның соонда, чаашкынга болгаш карацгыга чылдак алгаштың ээп чоруй барган американнарның дараазында кыдат болгаш корей офицерлер чоруй барган. Олла үеде чурук тыртырыкчылары болгаш чамдык журналистер тодаргайлаашкын уламчылавас боор деп чүвени билгештиң чана бергеннер. Ең баштайгызы ышкаш, шак ындыг частыр чаа бомба дугайында айтырыгны тодаргайларда чурук тыртырылгазы чокка чорударын Кинни бодун шөлээн бодап олурары чадавас. Өртен бомба, өртенген сигенбиле дыка чыталып турган; бомбаның кыпайн барган напалмазының чаштаашкыннары-биле база чыталып турган. Кинни демир быжындызын аңдарып көргештиң, чугаалааны: «Катыштырган эзриилиниң бажын чажыды-биле тугуруп кан чүве төлээде, бо бистин эвес тур».

Ооң соонда, полицейжи хүлээлге күүседип турар кыдат солдат-биле ужурашкан бис. Ол солдат самолёттарны хайгаарал, бомбалар канчаар дүжүп турганын көрген болгаш дыңнаан.

Кинни дүрген олуй, солуй байысаалганы эгелээн: «Самолёттуң көрген силер бе?».

Солдат: «Ие. Ол самолёт бо углаашкынга көстүп келген»,—деп холу-биле айыткан.

«Каш моторлугул?»

Солдат: «Таптыг көрүп шыдаваан мен, ийи от көрген мен».

Кинни: «Ол самолёт бомбаларны октаарының мурнунда азы соонда самолётка оттар бар болган бе?

Солдат: «Бомбаларны октаарының мурнунда оттарны көрген мен».

Кинни бодунуң дузалакчызынче көрүп келгештиң, бижип алырыбиле чугаалааны: «Самолёт бомбаларны октаарының мурнунда самолётта кыпсыпкаан оттар көрдүм деп солдат чугаалап тур».

Ол үеде «Се суар» солуннуң корреспондентизи Барчеттин чугаалааны: «Самолётта кыпсыпкаан оттар эвес, өске ийи оттарны көргенин солдат медеглели полковник. Ол оттар ыш үндүрер хоорзалардан азы бомба үттериндеп болуп чадавас». Кинни алгырып чугаалаан: «Силерниң-биле чугаалашпайн тур мен, киришпенер». Ооң соонда Кинни ол чорукту көрген карачаңгыс кижи, ооң чугаалажыл турганынга айтырыглар салырын соксаткаштын, солдатче оргазын көзүлдүр эглип келгештиң чоруй барган. Барчетт, ооң соонче кылаштааш, медеглээни: «Бо—өш-биле кылган бодалдыр полковник. Кыпсыпкаан оттар эвес, өске ийи оттар көргенин солдат чугаалаан».

Кинни: «Ыытавацар, азы силерни бо райондан ырап чоруурун дужаар мен. Маңаа турар кандыг-даа эрге силерде чок».

Барчетт: «Журналист болгаш бомбалаашкынны көрген кижи болган чүве төлээде, маңаа турар эргелиг мен».

Кинни полковник Чанны келдирип алгаштың чугаалааны: бодунуң электри хол фонары-биле (чырыткызы) Барчетти чырытпышаан, «Полковник, бо кижини бо райондан чайладыңар. Бодумнуң фонарым-биле мээн чырыдып турганым бо кижини».

Барчетт кандыг бир буруу херек кылганын аңаа чугаалап бээрин Чан негээрге, Кинни корреспондентилер шуптузу доп-дораан ырап чоруурун негээн. «Корреспондентилер туруп турда истелге чорудар арга чок деп чүвенч силерге чугаалаан мен» — деп Кинни чугаалаан. Ёзулуг удурлыныышкын чүде болуп турарыл деп Чан айтырганда: «Мен чаныр чоруптум, бистиң бодувустуң корреспондентилеривис-биле кады даарта ээп келир мен» деп медеглээш, Кинни чоруй барган.

Ол аразында Мэррей чазылбайн барган демир ышкаш чыткан бомбаны көөр дээш чорупкан.

Кинни ону келдирип алган болгаш америк корреспондентилер келбээже чедир истелге кылырын соңгаарладыр дугайында бодунуң негелдезин катап чугаалаан. Истелгени уламчылап чорударынын эргеажыы дээш журналистер ол районну каггаш чогуур дугуржулга чеңдип алдынган, ыччаарда Кинни истелге кылырын чөпшээрээн.

Бо болза, көрген кижилериниң чугаазы. Элээн үр болганда Кинни барымдаа болур база бир оңгарны көрген, а ооң соонда эмин эртир карацгы-дыр деп медеглээш, истелге кылырындан ойталаан дугайын биске дыңнаткан. Ооң даартагы хүнде америк журналистер-биле хады чеңдип келир мен деп чөпшээрээн.

Кинни кайы үеде чеңдип келирин телефон-биле дыңнадыр болган дээр дугайында дугуржулга чеңдип алдынганын биске дыңнаткан. Ындыг болза-даа, Кинни амга чедир ол-ла хевээр дыңнатпаан.

Кинни бодунуң илеткелинде бомбаларның даштыкы халывын тывар кандыг-даа барымдаа чок болган. бомбаларның стабилизаторлары болза, «америк самолёттуң азы ракеталарның стабилизаторларының кезектери» болур, «моон эгелээш» полковник Чан хамык чугаалажыышкыннарны соңгаарлаткан, Чан истелгени моон соңгаар кылырындан дадагалзаан деп медеглээн болгаш чугула эвес ужур-дузалыг өске-даа меге медеглелдерни немээн.

Медеглелге ат салганнар: Оожум океан районунга америк шериглер-биле кады турган шериг корреспондентизи, «Дагунбао» солуннуң корреспондентизи — Чжу Цзи-пин; Оожум океан районунга америк шериглер-биле кады турган шериг корреспондентизи — Улфред Барчетт болгаш Лондонга агаар камгалалының төлээлекчизи турган болгаш Кыдатка база Кореяга шериг корреспондентизи, Лондоннуң «Дейли уоркер» солуннуң корреспондентизи — Алан Уиннингтон.

Пхеньян, август 28-те

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының сентябрь 1-де медээлээни болза, Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачыларының сырый дем-катыжыышкыны-биле бүгү фронтуларга дайзынның атакаларын чедиишкиннии-биле ойтур шаап, оларның дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидириглерни таварыштырган.

Сентябрьниң 1-де төп фронтуга онза өскерлиишкиннер болбаан.

Чөөн фронтуга Янгунуң соңгу талазында Улустуң армиязының камгалалын чаза таварыырын ораладшкан дайзынның атаказын Улустуң армиязының кезектери чеңдишкиннии-биле ойтур шапкан. Дайзынның 2 муң ажыг солдаттары болгаш офицерлери узуткатынган.

Август 31-де Улустуң армиязының кезектери чөөн эриктерге Вонсанның кыдыынче араатанзыг адыышкыннар кылып турган дайзынның бир эсминчизин сугже дүлген.

Сентябрь 1-де Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш самолёт адыгжы-аңчылары дайзынның 7 самолёдун андара аткан.

(СЭТА).

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының улустуң армиязының Кол командылалының сентябрь 2-де дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза, Кореяның Улустуң армиязының кезектери кыдат улустуң эки-турачыларының сырый дем - катыжыышкыны-биле фронтуның бүгү участкстарынга америк эжелекчилериниң болгаш лисынманчыларның шериглериниң атакаларын чедиишкиннинг ойтур шаап, дайзынга дыка улуг чидириглерни таварыштырган.

Сентябрьнин 2-де Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш дайзынның самолёттары дээш адыгжы-аңчылар Пхеньянның, Вонсанның болгаш Чантоннуң тайбың чурттакчыларын араатанзыы-биле боолаан болгаш бомбалаашкынны чоруткан дайзынның 5 самолёттарын аңдара аткан.

(СЭТА).

Генералдар Ким Ир Сенге болгаш Пын Дэ-хуэйге Риджуэйниң харыызының дугайында

Синьхуа агентилели

ПЕКИН. Синьхуа агентилели мынча деп дамчыткан:

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылакчызы генерал Ким Ир Сенниң болгаш кыдат улустуң эки-турачыларының командылакчызы генерал Пын Дэ-хуэйниң август 27-де чоруткан бижиинге август 29-та Риджуэй харыы берген. Ким Ир Сен биле Пын Дэ-хуэй болза, Кэсоннуң хамаарышпас зоназын американнарның бомбалааны-биле илеретипип турар шыңгыы өнчүк-чөнгээниң чаа истелгезин чорударын саналдап турарлар.

Генерал Ким Ир Сенниң болгаш генерал Пын Дэ-хуэйниң чоруткан бижиинде киирген шынзыдыларга болгаш салдынган айтырыгларга Риджуэй бодунуң харыызынга шуут харыы бербээн болгаш бистиң төлээлеривистиң турар чериниң чоогунда районну америк самолёттуң бомбалааны-биле илереп турар ол шыңгыы өнчүк-чөнгээниң истелгезин бистиң харылзаа офицерлеривис-биле кады ам-даа уламчылап чорударын катаптаары-биле Кэсонга чеңдип келир кылдыр америк офицерлерге дужаал бээринден шыңгыызы-биле ойталаан. Ийи талаларның харылзаа офицерлери истелге чорутканының соонда силериң талаңар август 23-те хүндүс истелгени уламчылаарындан ойталаан деп Риджуэй фактыны өжегээр хажыткан болгаш мындыг мегени база катап дагыннап медеглээн:

«Август 22-де дүне силериң харылзаа офицериңер полковник Чан болза, болуушкун черинге бүгү шынзыдыларны илеретпейн хевээр артырып каар дээш истелгени хүндүс уламчылаар дугайында мээн харылзаа офицеримниң негелдезин күүседиринден шыңгыызы-биле ойталаан-дыр. Ол хире үр үе эрте бергенде чаа истелге чорудар дугайында силериң амгы саналыңар кандыг-даа ажык бербес»... дээн.

Чаа истелге чорудар дугайында америк харылзаа офицериниң негелдезин бистиң харылзаа офицеривис хүлээвээн дээр дугайын чугаалаары дээрге, бүгү делегейге билдингир кылдыр сойгаландыр илеретинген меге-нүгүлдү чугаалааны ол болур-дур. Шынында кажан август 22-де кежээ хамаарышпас зонаны америк самолёт бомбалаашкынга таварыштырганының соонда америк харылзаа офицерлери болза, истелге кылыры-биле Кэсонга чеңдип келириндеп орайтай берген дээр чылдыкбиле ойталааннар, а ооң соонда сөөлзүредир, кажан олар бомбалаашкынга таварышкан районга чеңдип келгеш, америк самолёттуң чоруткан бомбалаашкыннарының истерин көрген-даа херек чок, чүге дээрге, караңгы дүне истелге чорудары берге, ынчангаш даң чырыырын күзээннер. Бар туруп турар шынзыдыглар боттары-ла бүзүретинип турар болганда катап истелге чорудары чугула эвес деп бистиң харылзаа офицеривис ол дораан харылаан. Ынчалза-даа бистиң тала дараазында эртен чаа истелге чорудар талазы-биле америк талага ойталаваан болгаш чүгле америк тала бистин тала-биле радио дамчыштыр харылзажырын дилээн. Ынчаарга америк харылзаа офицерлери болза, август 23-те хүндүс чаа истелге чорударыбиле катап келбээннер, а ооң орнунга бистерни чаа истелгеден ойталаан дээр дугайында боттарының мегенүгүлдүг илеткелин далаш-биле парлап үндүрүпкеннер.

Риджуэйниң харыызы шынга энне чөрүшкек болуп турар, чүге дээрге, Риджуэй мегелеп турар. Бир талазында Риджуэй болза, бистин таланы истелге чорударындан ойталаан деп нүгүлдеп турар, а өске талазында чаа истелге чорудар дугайында бистиң негелдевисти күүседиринден шыңгыы ойталап турар. Оны чүнүн-биле тайылбырлап болурул?

Чаа истелге чорударын негеп турган тала ам чүге ойталай бергенил, а истелгеден ойталаан дидиртип турган тала ам-даа истелге чорударын негевишаан турар дээр дугайында бүгү делегейде салдынып турар бо будалчак айтырыгга Риджуэй харыы берип шыдавас болуп турар. Кем-буруулуг херектээнниң шииткелден коргуп сирилээри ышкаш, чаа истелге чорударындан Риджуэй чүге коргуп турарыл? Дүне чоруткан истелгеге бүзүрээн херек чок деп Риджуэйниң харылзаа офицери медеглээн болгай. Ынчангаш Риджуэй ол бүзүреп болбас дээн дүне кылган истелге ам чүге бүзүрээрин негеп турарыл, а бүзүрезе чогуур чаа истелге чорударындан чүге ойталап турарыл? Бистин бүгү шынзыдыгларывысты Риджуэй бүзүрел чок чүүлдер деп адаан. Ынчаарга чаа истелге чорудары-биле бодунуң төлээлекчилерин чоруткаш, ол бүзүрел чок шынзыдыгларны Риджуэй чүге көргүзеринден дидинмейн турарыл? Ол бүгүлер болза, Риджуэйниң медеглелдериниң чөрүшкээн, база ол ышкаш амгы үеде ооң берге байдалда кире бергенин чүгле илередип турар.

(СЭТА).

Кэсонда хамаарышпас зонаны америк самолёттарның үрээнииниң дугайында

Синьхуа агентилели

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан август 31-де дамчытканы болза:

Августуң 23-ден 31-те чедир 8 хүннериниң дургузунда америк шериг самолёттар Кэсоннуң хамаарышпас зоназының агаар кызыгаарын 12 катап үрээн.

Сөөлгү медээ ёзугаар алырга, августуң 30-де 9 шак 15 минута турда ийи америк самолёт Кэсоннуң кыры-биле мурнуу чүктен соңгу чүкче углуг ужуп эрткен. Ол-ла хүн 17 шакта дөрт америк самолёттар дүвүрээзин үндүрбүшаан, Кэсоннуң кыры-биле ужуп эрткеш, мурнуу угже ужуп чоруй барганнар. Дүн ортузунда (24 шак 00 минатта) мурнуу чүктен ушкан америк самолёт Кэсоннуң кырынга көстүп келген. Ол самолёт Кэсоннуң хамаарышпас зоназын үреп, хоорай кырынга дээскинмишаан, ооң соонда мурнуу чөөн угже ужуп чоруй барган.

(СЭТА).

„Берлин—Рим—Мадрид“ дээр өзекти АКШ катап төрүгүндүрүп турар

ПАРИЖ. (СЭТА). «Юманите» солун август 30-де Боннган «Америк хайгааралдың адаа-биле» Берлин — Рим — Мадрид» дээр өзектиң катап төрүгүнүп турары» деп эге-биле корреспонденция парлаан.

Солуннуң бижип турарын ёзугаар алырга, Боннуң журналисчи кижилери америк хайгааралдың адаа-биле «Берлин — Рим — Мадрид» дээр калчаа өзектиң катап төрүгүнүп турарын бадыткап турар медээлериниң сериязынче онза кичээнгейни салып турарлар, Боннуң, Италияның болгаш франкочу Испанияның чазактарының аразынга улам чоок харылзааларны доктаадып тургусканы-биле доозулган. Ылаңгыя шериг материалдары-биле шериг инструкцияларын, база ол ышкаш шериг айтырыының талазы-биле чугула материалдар дугайында информацияларны солчур талазы-биле чоок хады ажылдажылганы тургускан. Доктор Аденауэрниң хуу илеткелчизи болуп турар дээрги Остерманның чоок кижилериниң айтып турары болза, Франко биле фон Шторерниң аразында чугаалажыышкыннар чогуур түннелдерни чеңдип алган болган.

Италияга Аденауэр биле Де Гасперинин чугаалажыышкыннары ийи чазактарның аразында чоок харылзааларны доктаадып тургусканы-биле доозулган. Ылаңгыя шериг материалдары-биле шериг инструкцияларын, база ол ышкаш шериг айтырыының талазы-биле чугула материалдар дугайында информацияларны солчур талазы-биле чоок хады ажылдажылганы тургускан. Доктор Аденауэрниң хуу илеткелчизи болуп турар дээрги Остерманның чоок кижилериниң айтып турары болза, Франко биле фон Шторерниң аразында чугаалажыышкыннар чогуур түннелдерни чеңдип алган болган.

БҮТ-БӨМБҮҮНҮҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОБЛАСТЫҢ БИРГИ ЧЕРИ ДЭЭШ!

БҮТ-БӨМБҮҮ

Сентябрьниң 2-де воскресеньеде Кызылдың Совет Тываның беш чыл ою аттыг стадионунга бут-бөмбүүнүң «Динамо 1» болгаш «Искра 1» командаларының аразында областың бирги чери дээш ээлчеглиг маргылдаазы болган.

Бут-бөмбүүнүң сонуургакчылары оюн эгелээриниң дыка мурнунда-ла стадионнуң олуттарын эжелепкен маргылдаа эгелээрин четикпейн манап олурганнар. Таптыг-ла 4 шак 30 минут турда судья эдискизин этсиптерге баштай «Динамо» команданың, ооң сөөлүнде аныяк «Искра» команданың ойнакчылары шөлже маңнажып үнүп келирге олурган чон диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле ужурашкан. Ол ийи командалар бут-бөмбүүнүң талазы-биле күскү маргылдаага аштырбааннар.

Дараазында таваржыры «Динамо» команда областа ең шыырак команда деп билгеш аныяк «Искрачылар» бо маргылдаанын мурнунда элээн белеткенгеннер. Олар оюнның тактиказының-даа, шыдамыкайынын-даа талазы-биле үргүлчү белеткенип турганнар.

«Динамонуң» камгалакчызы дыка эки ойнап турган болза-даа оюнның эгезинден эгелээш искрачылар динамочуларның эжиинче үргүлчү атакалап турганнар. «Искраның» халдакчызы бөмбүктү «Динамонуң» эжиинче каш катап теверге областа ең эки вратарь болур «Динамонуң» вратари Лазарев бөмбүктү агаардан тудуп алгаш төп шугумче ырадыр теп турган. Искрачылар» оюнның инициативазын 20 минута дургузунда боттарының холунга тудуп турган болгаш «Динамонуң» эжиинче бөмбүктү баштай киир-тепкеш санны бир дугаарында ажытканнар.

«Искрачыларның» ол хире эки ойнаарын мурнунда манавайн турган динамочулар кайгап бергедей бергеш, оюнну эде тургузар ужурга таварышканнар. Оюн үргүлчүлеп турда-ла динамочулар чамдык ойнакчыларны эде тургускаш оюнның инициативазын боттарының холунга алган болгаш маргылдаанын бир дугаар чартыы доостурунга чедир 18 минута арткан турган болза-даа ол аразында бөмбүктү «Искраның» эжиинче 4 катап киир тепкеннер. ынчангаш сан 4:1 болуп «Динамо» командазының ашканы-биле маргылдаанын бир дугаар чартыы доозулган.

Дыштанганының сөөлүнде маргылдаа дыка үр деп болуп, оюн төп шугумга үргүлчүлеп турган, ындыг болза-даа динамочулар бөмбүктү бот-боттарынче кончуг шын дамчыдып берип тургаш, «Искраның» эжиинче чоокшулай бээрге «Динамонуң» кыдыкы халдакчызы Хабибулин бөмбүктү бажы-биле киир үзүпкен, ынчангаш сан 5:1 апарган.

Искрачылар сан чеңдип алырын дыка орадажып турза-даа оюнның сөөлүнге чедир бөмбүктү чүгле чангыс катап хиир тепкеннер.

Оюнның саны 6:2 болуп «Динамо 1» команданың тиилээни-биле маргылдаа доозулган.

Аныяк «Искра» команданың ойнакчылары ээлдек, чараш ойнап турганын көрүкчүлер кончуг сонуургап көргеннер. Ооң ыцай «Динамо» командазының ойнакчыларының ээлдек эвес каржы ойнап турганының дугайында алгылар көрүкчүлерниң аразындан чаңгыс удаа эвес үнүп турганын чугаалаар херек. Эн ылаңгыя ол команданың эрги ойнакчылары болур команданың капитаны Тощев болгаш камгалакчызы Пульков олар кончуг каржы ойнап турганнар.

Ол үстүнде четпести чайладырынче команданың тренери моон соңгаар кичээнгей салыры чугула.

В. ЧЕМКОВ.

—⊙—

Болгарияда хөмүрдаш талазы-биле баштайгы совет комбайн

СОФИЯ. Димитровградтың хөмүрдаш бассейнинде турар «Марица» деп шахтага ажылдаар ең баштайгы совет комбайн Болгарияда келген. Ук комбайн ажылдаар ол шахта болза, хөмүр даштың чуртта эн эки чери болуп турар.

Амгы үеде шахтаның ең эки шалыпчылары ең чоокку үелерде ажылдап кириптеринге белен болуп турар ол совет комбайнны ажылдадырынга өөренип турарлар.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң хүлээлгезин күүседип турар
Б. Д. ХӨВЕҢМЕЙ

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың, 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 2—62; харыысалгалыг редакторнуң орлаачызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш уран-чүүл илдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьының, пропаганда болгаш агитация, кедер ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чаваа илдаатериниң—3—68; иштики информация, бухгалтериялың—3—65.

Б01519 Облчуусномунуң типографиязы